

นิตินักศึกษากับวัฒนธรรมการเมือง

๓.๑ การปฏิรูปการศึกษา

การศึกษาแต่ดั้งเดิมของไทยไม่แพร่หลายกว้างขวาง เด็กไทยได้รับการศึกษาจากวัดเป็นส่วนใหญ่ ส่วนเด็กหญิงไม่มีโอกาสศึกษา ความล่าช้าทางการศึกษา ทำให้กระบวนการอบรมทางการเมืองสามารถถ่ายทอดวัฒนธรรมการเมืองแบบรวมอำนาจของไทยได้มาก อิทธิพลของครอบครัวจึงมีสูงมาก แต่การพัฒนาการศึกษาช่วยให้คนไทยมีความคิดความอ่านที่ก้าวหน้าเจตียวดฉลาดมากขึ้น นับแต่รัชกาลที่ ๒ เป็นต้นมา ฝรั่งเศสเริ่มเข้ามาติดต่อกับคนไทยเพิ่มมากขึ้น พวกมิชชันนารีได้เข้ามาสอนศาสนาและสอนภาษาอังกฤษให้คนไทย รวมทั้งความก้าวหน้าทางวิทยาการต่าง ๆ แต่ยังไม่มีการจัดตั้งโรงเรียนให้คนไทยได้เข้าศึกษาโดยทั่วถึง

การปฏิรูปการศึกษาได้เริ่มต้นในรัชการที่ ๕ ภายหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จประพาสต่างประเทศ ได้ทรงเห็นความเจริญของต่างประเทศ และทรงมีพระราชดำริจะบำรุงประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า และเป็นประชาธิปไตยเช่นเดียวกับของฝรั่ง จึงได้ทรงริเริ่มสนับสนุนการศึกษาอย่างจริงจัง เริ่มตั้งแต่มีรับสั่งให้กรมตำรวจราชานุภาพจัดตั้งโรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบขึ้นในปี ๒๔๒๕ และต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๒๗ ได้ทรงจัดตั้งโรงเรียนวัดมเหยงคณ์ซึ่งเป็นโรงเรียนที่สามัญชนมีโอกาสเข้าศึกษาเป็นแห่งแรก โดยทรงอาราธนาคณะสงฆ์ให้เป็นแม่แรงในการศึกษา พระองค์ได้ทรงจัดตั้งทุนเดาเรียนหลวงเพื่อส่งนักเรียนไทยไปศึกษาในยุโรป นอกจากนี้ได้ทรงจัดส่งพระราชโอรสไปศึกษาต่างประเทศด้วยเช่นกัน นักเรียนไทยเหล่านี้ได้รับวิทยาการจากยุโรปและกลับมาเป็นกำลังสำคัญในการปฏิรูปประเทศไทยให้ทันสมัย เช่น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว กรมหลวงจันทบุรีศรีรศกฤทธิ กรมหลวงสงขลานครินทร์ ฯ เป็นต้น

รวมไว้

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงดำริจะขยายการศึกษาให้เจริญก้าวหน้าต่อไปอีก จึงได้ทรงเปลี่ยนจากการสร้างวัดมาสร้างโรงเรียนแทนวัด ทำให้เด็กมีที่เรียนมากขึ้น ได้ทรงเปลี่ยนฐานะโรงเรียนมหาดเล็กมาเป็นโรงเรียนข้าราชการพลเรือนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในปี พ.ศ. ๒๔๕๔ โรงเรียนนี้แต่เดิมมุ่งผลิตคนออกมาเพื่อรับราชการ

กระทรวงมหาดไทยกระทรวงศึกษาธิการ การเปลี่ยนฐานะครั้งนี้ได้ขยายวิชาที่สอนเพิ่มเติมเช่น กฎหมาย แพทย์ การเกษตร การช่าง และครู เพื่อให้เข้ารับราชการได้ทุกกระทรวง ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๕๕ ได้ยกฐานะโรงเรียนข้าราชการพลเรือนขึ้นเป็นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (๑) ซึ่งได้เริ่มปลูกสร้าง มหาวิทยาลัยตั้งแต่วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๔๕๗ แล้ว การตั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยให้ทัดเทียมกับต่างชาติ ขณะเดียวกันก็เป็นการสร้างถนนมาช่วยกันพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า โดยเฉพาะการที่นิติศาสตร์ได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบทางการเมือง

จุดเริ่มต้นของการตั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คือการฝึกหัดคนเพื่อเข้ารับราชการ นิติศาสตร์ส่วนใหญ่จึงถูกอบรมให้รับวัฒนธรรมการเมืองของไทยอย่างเคร่งครัด เช่น การเชื่อฟังผู้ใหญ่ การยึดถือแบบแผนเดิมโดยเคร่งครัด นิติศาสตร์ในระยะแรก ๆ จึงไม่มีบทบาททางการเมืองแต่อย่างใด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากปัญหาบ้านเมืองมีน้อย ส่วนใหญ่จะมีบทบาทคือการเข้ารับราชการและใช้ความรู้ในการพัฒนาประเทศ อย่างไรก็ตามผลของการปฏิรูปการศึกษา การเมือง การปกครอง ในรัชกาลที่ ๕ และ ๖ ก็ติดตามมาด้วยการกบฏ เมื่อ พ.ศ. ๑๓๐ ซึ่งต้องการเปลี่ยนแปลงการปกครองแต่แผนการล้มเหลวเสียก่อน สาเหตุสำคัญเนื่องมาจากทหารได้รับแนวความคิดใหม่ ๆ จากต่างประเทศ และไม่พอใจระบบการเมืองที่เป็นอยู่ และก่อความพยายามในการเปลี่ยนแปลงการปกครองก็สำเร็จในเมื่อคณะราษฎรได้ทำการยึดอำนาจ เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ทั้งนี้จะเห็นว่าในกลุ่มของคณะราษฎรนี้เป็นพวกนักเรียนนอกเสียเป็นส่วนน้อย เช่น หลวงพิบูลสงคราม หลวงประดิษฐมนูธรรม ลักษณะเช่นนี้ให้เห็นว่าผลการปฏิรูปการศึกษาได้มีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

ภายหลังจากการปฏิวัติโดยคณะราษฎรในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ ได้มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัย - ธรรมศาสตร์และการเมืองขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๗๖ โดยมีจุดหมายในการส่งเสริมระบอบการปกครอง ประชาธิปไตยและแพร่หลายความคิดเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๕๕ ได้มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ขึ้น โดยแยกคณะแพทยศาสตร์ เภสัชศาสตร์ สัตวแพทยศาสตร์ และทันตแพทย์ -

(๑) Chulalongkorn University "Chulalongkorn University Annoucement B.E.2512 - 13" : (Bangkok : 1969) pp. 4 - 5.

ศาสตราจารย์ จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (๒) หลังจากนั้นก็มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง และยกฐานะวิทยาลัยวิชาการศึกษาขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ การพัฒนาการศึกษาในระยะต่อมาได้ชักนำให้นิสิตนักศึกษาค่อย ๆ เข้ามามีบทบาททางการเมืองอย่างเต็มที่

๓.๒ บทบาททางการเมืองของนิสิตนักศึกษาไทย

อาจพิจารณาเป็นระยะ ๆ ได้ดังนี้คือ

๓.๒.๑ นิสิตนักศึกษาในอดีต : ๒๕ ปี หลังการปฏิวัติโดยคณะราษฎร

การจัดตั้งมหาวิทยาลัยขึ้นเรื่อย ๆ ตามลำดับนั้น ในระยะแรก ๆ นิสิตนักศึกษาไม่ได้ เข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยตรง ทุกคนเข้ามาศึกษาเพื่อหวังปริญญาบัตร และวิชาความรู้ไปประกอบ อาชีพเพื่อตนเอง นิสิตนักศึกษาในระยะแรก ๆ จึงไม่มีความคิด ความรู้สึกที่จะรับผิดชอบต่อประชาชน ต่อสังคม ความรู้สึกรับผิดชอบต่อสังคม อาจแสดงออกมาในรูปการเข้าร่วมราชการก็ได้ โดยยังไม่มีความ คิดที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองระหว่างเป็นนิสิตนักศึกษา อย่างไรก็ตามนิสิตนักศึกษาจากจุฬาลงกรณ์- มหาวิทยาลัย และธรรมศาสตร์ภายหลังสำเร็จการศึกษาและประกอบอาชีพมั่นคง ก็ได้สมัครเข้ารับเลือก ตั้ง เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนมาก (๓) ซึ่งมีบทบาททางการเมืองโดยตรงและชี้ให้เห็นถึงความ- ผูกพันกับสังคม

การที่นิสิตนักศึกษาไม่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น เนื่องจากวัฒนธรรมการเมือง ของไทย ซึ่งเน้นการเชื่อฟังผู้ใหญ่และประชาชนไม่มีความรู้สึกผูกพันกับระบบการเมือง โดยถือว่า การ- เมืองเป็นเรื่องของบุคคลหรือผู้มีอำนาจวาสนา อีกประการหนึ่ง เหตุการณ์ทางการเมืองในยุคแรก ๆ ไม่เป็นปัจจัยที่ชักนำให้นิสิตนักศึกษา เข้ามามีบทบาททางการเมืองได้ เช่นมีการขัดแย้งแก่งแย่งอำนาจ ในหมู่คณะราษฎร มีการปฏิวัติรัฐประหารบ่อยครั้งในปี ๒๔๗๖, ๒๔๙๐, ๒๔๙๔ เกิดกบฏบวรเดช ๒๔๗๖ กบฏ ๒๔๘๒ กบฏวังหลวง ๒๔๙๒ กบฏแมนฮัตตัน ๒๔๙๔ โดยเฉพาะมีความยุ่งยากทางการเมืองขึ้นคือ มีเหตุการณ์การลอบสังหารบุคคลสำคัญทางการเมือง ซึ่งเป้าหมายสำคัญคือ หลวงพิบูลสงคราม หลวง

(๒) Ibid , p. 5.
(๓) สุจิต บุญบงการ "นิสิตนักศึกษากับการพัฒนาทางการเมืองของไทย" วรรณ ไวยากร (กรุงเทพฯ ไทยวัฒนาพานิช ๒๕๑๔) หน้า ๒๒

พินุลสงครามได้ตอบโต้ด้วยการกวาดล้างจับกุมผู้ต้องสงสัยและตั้งศาลพิเศษขึ้นพิจารณาโทษ (๕)

ประชาธิปไตยยังเป็นของใหม่สำหรับนิสิตนักศึกษา ในเมื่อการปลุกฝังประชาธิปไตยยังอยู่ในระยะเวลาดังนั้น บทบาทของสื่อมวลชนยังอยู่ในวงแคบ ซึ่งไม่อาจช่วยกระตุ้นให้นิสิตนักศึกษาให้หันตัวทางการเมืองได้ การปฏิวัติรัฐประหารทุกครั้ง จะมีการประกาศห้ามชุมนุมทางการเมือง มีการตรวจข่าวหนังสือพิมพ์ และที่สำคัญนิสิตนักศึกษายังมีจำนวนน้อย ไม่มีการรวมตัวกันย่อมไม่สามารถแสดงบทบาททางการเมืองได้ในยุคแรกนี้

ในช่วงแรกนี้ นิสิตนักศึกษาได้แสดงบทบาททางการเมืองเหมือนกัน เช่น การเดินขบวนสนับสนุนจอมพลป. พิบูลสงคราม ให้เรียกรองคืนแดนอินโดจีนคืนจากที่ฝรั่งเศสยึดครองในเดือนตุลาคม ๒๔๘๓ การเดินขบวนครั้งนั้นเกิดขึ้นได้เพราะรัฐบาลสนับสนุน ผสมกับแรงกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกชาตินิยมตอมากในเดือนตุลาคม ๒๔๘๔ นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้เรียกรองใจจอมพลป. พิบูลสงครามคืนบรีเวณมหาวิทยาลัยที่ทหารรัฐบาลยึดไว้เนื่องจากการปราบกบฏแมนฮัตตัน เพราะนักศึกษาไม่เข้าเรียนของหยุดเรียน ๑ เดือน ในปี พ.ศ. ๒๔๘๔ นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้เดินขบวนไปยังรัฐสภาเพื่อขอพบจอมพลป. พิบูลสงคราม อธิการบดี เนื่องจากไม่พอใจที่สภามหาวิทยาลัยลงมติให้สิทธิผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนอัสสัมชัญพาณิชย์เข้าศึกษาต่อในคณะ เศรษฐศาสตร์ได้ ซึ่งยังผลให้อธิการบดีต้องลาออกจากตำแหน่ง ดังนั้นจะเห็นว่าในช่วงระยะเวลาหลัง ๆ นี้ นิสิตนักศึกษาเริ่มหันตัวทางการเมืองบ้างแล้วมีการติดตามข่าวสารบ้านเมืองอย่างใกล้ชิดและอยากมีส่วนร่วมทางการเมือง จากเหตุการณ์การเลือกตั้งสกปรกในเข็ญนฤมถพันธ์ ๒๕๐๐ ซึ่งมีการทุจริตอย่างเปิดเผยเช่น เวียนเทียนไฟไฟ นักศึกษาที่เข้าร่วมสังเฏตการเลือกตั้งก็ถูกกลั่นแกล้งและขมขู นิสิตนักศึกษาทุกสถาบันจึงได้เดินขบวนประท้วงจอมพลป. พิบูลสงครามจากสนามหลวง ผ่านถนนราชดำเนินไปยังทำเนียบนายกรัฐมนตรี และเกิดปะทะกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ

การเดินขบวนประท้วงรัฐบาลเกี่ยวกับการเลือกตั้งสกปรกถือว่ เป็นการเดินขบวนครั้งยิ่งใหญ่ และเป็นเหตุการณ์สำคัญที่สุดในรอบปี การเดินขบวนครั้งนั้นทำไปเพื่อค้ำรงไว้ซึ่งความยุติธรรม เป็นเหตุการณ์ที่น่ายกย่อง และเป็นแบบอย่างสำหรับนิสิตนักศึกษาให้กระทำตาม กล่าวได้ว่า

(๕) วิชัย สุวรรณรัตน์ "การปฏิวัติ, รัฐประหาร และกบฏภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕" สัตว์การเมือง ชัยอนันต สมุทวณิช และคณะบรรณาธิการ (ไทยวัฒนาพานิช ๒๕๑๔) หน้า ๙๓ - ๙๔

เป็นเหตุการณ์ที่คลั่งคนจิตใจและกระตุ้นนักศึกษาหันต่อมาให้กระทำตาม

๓.๒.๒ นิตินักศึกษาในระยะพัฒนา : พ.ศ. ๒๕๐๐ - ๒๕๑๑ เวลาแห่งความเจ็บ

การเมืองในสมัยจอมพลป. พิบูลสงคราม มีแต่ความวุ่นวาย บรรดาสมาชิกสภา
ผู้แทนราษฎรต่างก็แสวงหาผลประโยชน์ในการสนับสนุนรัฐบาล และมีการ เลือกตั้งทุจริต จนเกิดการ เกิน
ขบวนการประท้วงจอมพลสฤษดิ์ จึงได้ทำการรัฐประหาร เมื่อ ๑๖ กันยายน ๒๕๐๐ และจัดให้มีการ เลือกตั้ง
ทั่วไป เมื่อ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๐๐ แต่ปรากฏว่า พรรครัฐบาลไม่ได้เสียงข้างมากในรัฐสภา ต้องชวนสมาชิก
พรรคอื่น ๆ มารวมในพรรคซึ่งบรรดาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรครัฐบาลมีการขัดแย้งกัน เรียกร้องผล
ประโยชน์จากรัฐบาล พลโทถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี ไม่นิยมการใช้อำนาจเด็ดขาด ประกอบกับ
หนังสือพิมพ์ยังมีเสรีภาพอย่างมากได้โจมตีการทำงานของรัฐบาล จอมพลสฤษดิ์ จึงได้ทำการปฏิวัติ
วันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๑ ให้อภัยโทษรัฐธรรมนูญ รัฐสภาจึงต้องสลายตัวตามไปด้วย คณะปฏิวัติได้มีการ
ประกาศกฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร และต่อมาได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร
๒๕๐๒ จึงมีการจัดตั้งคณะรัฐบาลโดยมี จอมพลสฤษดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ขณะเดียวกันก็ตั้งสภาร่าง
รัฐธรรมนูญและให้ทำหน้าที่สภานิติบัญญัติอีกด้วย (๕)

การปฏิวัติของจอมพลสฤษดิ์ ทำให้บทบาทของนักศึกษาที่กำลังจะเริ่มพัฒนาขึ้นต้องหยุดลง
โดยฉับพลัน ในระหว่าง พ.ศ. ๒๕๐๒ - ๒๕๐๖ จอมพลสฤษดิ์ ปกครองประเทศด้วยความเด็ดขาดและ
พยายามพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า เช่น สามารถปราบโจรผู้ร้ายให้ลดลงได้ ทำการแผ่นดิน และ
อุปการะทองสนามหลวง ไร่มาตรา ๑๗ สิ่งยังเป่าผูกเอาโรอื่น และดูแลอวางเพลิง ผลงานของคณะปฏิวัติ
สามารถสร้างความพอใจให้กับประชาชนได้มาก รัฐบาลปฏิวัติจึงมีความชอบธรรมและประชาชนยอมรับ
การใช้อำนาจเผด็จการนี้เข้าได้กับวัฒนธรรมการเมืองไทย ในเมื่อรัฐบาลทำให้บ้านเมืองสงบได้
นักศึกษาจึงไม่มีประเด็น หรือสิ่งท้าทายให้ต่อสู้เรียกร้อง นักการเมือง นักหนังสือพิมพ์ถูกอำนาจบังคับ
ไม่ให้มีบทบาท นักศึกษา นักการเมือง สื่อมวลชน จึงเป็นเพียงผู้ดู และไม่มีโอกาสแสดงบทบาททางการเมือง
เมืองได้ การที่นักศึกษายุติบทบาทลงครั้งนั้นมีการ กล่าวหาว่า ผู้นำนักศึกษางานถูกจับหรือถูกฆาตกรรม ทำ
ให้ไม่มีผู้นำกระตุ้น ชักนำนักศึกษา

บทบาทนักศึกษาในสมัยจอมพลสฤษดิ์ จัดไว้เป็นยุคเงียบ นักศึกษาสนใจแต่เรื่อง ส่วนตัวพยายามศึกษาให้สำเร็จ เมื่อจบออกมาก็สามารถหางานทำได้หมด เพราะแผนการพัฒนา เศรษฐกิจโดยขาดงานหน่วยราชการ และหน่วยงานอุตสาหกรรมอย่างมาก การช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ ของสหรัฐ ทำให้เศรษฐกิจไทยเจริญก้าวหน้าไปมาก ความเจริญทางวัตถุทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ดีขึ้น นักการเมืองได้เข้ามาเป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัย เป็นนายกสภามหาวิทยาลัยและได้พยายามเอาใจ นักศึกษาและหันเหความคุ่มนักศึกษา ไม่ให้ต่อต้านรัฐบาล

ในเมืองนักศึกษาไม่มีสิ่งสนใจนอกตัว ไม่สามารถเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมือง สังคม ภายนอกได้ นักศึกษาต่างหันมาสนใจเรื่องใกล้ตัว ความสนใจระยะนี้นักศึกษาจึงสนใจในเรื่องการ กีฬา (๒) การร้องเพลงเชียร์กีฬา การรับน้องใหม่ ที่เห็นได้ชัดคืองานฟุตบอลประเพณี จุฬา - ธรรมศาสตร์ เป็นกิจกรรมที่ทรูหรา เชิดหน้าชูตาของสถาบัน ซึ่งนิสิตนักศึกษาให้ความสำคัญและทุ่มเท เวลาให้อย่างมาก เช่น มีการชมร้องเพลงเชียร์ ชมเดินขบวนพาเหรดเป็นแรมเดือน ทุ่มเทเงินจัดงานหลายแสนบาท ทั้งนิมรรคาศิษย์เก่าที่เป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ได้มสอนช่วยเหลือสนับสนุนกิจกรรม เหล่านี้เป็นพิเศษ ต่อมามีการโจมตีในภายหลังว่า เข้ามาทันเหความสนใจนิสิตนักศึกษาในเรื่องไร้สาระ ทุ่มเพื่อย บางคนโจมตีว่า เป็นแผนของนักการเมืองที่หมอมเมานักศึกษา

ผลของการแข่งขันกีฬา เชียร์กีฬา ทำให้เกิดการชิงดีชิงเด่น และความขัดแย้งกัน ความกึกกวมเห็นในการจัดงานต่างกัน มีเรื่องไม่พอใจส่วนตัว ต่างคำนึงถึงเรื่องศักดิ์ศรี ความร่วมมือกันมีน้อยมาก ระหว่างปี ๒๕๐๐ - ๒๕๐๙ จะพบว่า มีการวิวาทกันระหว่างนิสิตนักศึกษาของสถาบัน ต่าง ๆ อยู่เนือง ๆ เช่น ในจุฬา ฯ มีการวิวาทถึงขั้นยกพวกทำร้ายร่างกายกันระหว่างนิสิตคณะวิศวกรรม ศาสตร์ กับคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี นิสิตคณะวิศวกรรมศาสตร์กับคณะรัฐศาสตร์ นิสิตวิศวกรรม ศาสตร์กับคณะวิทยาศาสตร์ ในปี ๒๕๐๙ จนต้องสั่งปิดมหาวิทยาลัย ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีการ วิวาททำร้ายกันระหว่างนักศึกษาคณะรัฐศาสตร์กับคณะนิติศาสตร์ สภาพการณ์เช่นนี้ยอมทำลายพลังนักศึกษา ให้เสียไปในสิ่งไร้สาระ และร่วมมือกันไม่ได้ต่างคำนึงถึงเรื่องศักดิ์ศรี มีความรู้สึกไม่เป็นมิตรกับนิสิตคณะ

(๒) ช่วงเวลานี้ได้มีการส่งเสริมการกีฬาอย่างมาก การแข่งขันกีฬาแหลมทอง กีฬา - เอเชียนเกมส์ และการจัดการแข่งขันกีฬาระหว่างสถาบัน ได้กระตุ้นให้นักศึกษาสนใจกีฬา

อื่น ๆ ที่เคยทะเลาะกัน ตีกัน ความไม่ไว้วางใจทำให้ลิตนักรักศึกษารวมกันไม่ได้

การปกครองตามธรรมนูญการปกครองโดยจอมพลสฤษดิ์ ระหว่างปี ๒๕๐๒ - ๒๕๐๖ นั้นว่าได้รับความสำเร็จอย่างมาก การทำชุมชนทางการเมืองและการมีสถาบันบัญญัติที่มาจากการแต่งตั้ง (สภาร่างรัฐธรรมนูญ) ทำให้รัฐบาลมีเสถียรภาพมั่นคง และสามารถพัฒนาเศรษฐกิจให้เจริญก้าวหน้าไป ไต่หนัก โดยอาศัยความร่วมมือจากต่างชาติ แต่ทว่าไม่ได้วางพื้นฐานการปกครองประชาธิปไตย หรือ เสถียรภาพทางการเมืองในอนาคตควบคู่ไปด้วย ความมั่นคงทางการเมืองหรือเสถียรภาพของรัฐบาลมี สูงมาก ระยะเวลาที่ลิตนักรักศึกษาไม่มีบทบาทใด ๆ ต่อต้านรัฐบาล บทบาทของลิตนักรักศึกษามีอยู่เพียงครั้งเดียว คือการเดินขบวนประท้วงคำพิพากษาของศาลโลก เมื่อวันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๐๕ ที่ให้เขาพระวิหารตกไป เป็นของเขมร ในข้อเท็จจริงแล้วการเดินขบวนเกิดขึ้นได้ น่าจะเนื่องมาจากการสนับสนุนของรัฐบาลมาก กว่า

เมื่อจอมพลถนอม กิตติขจร เป็นนายกรัฐมนตรีสืบต่อจากจอมพลสฤษดิ์ ในพ.ศ. ๒๕๐๖ นักศึกษายังไม่ได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองจนถึงปี พ.ศ. ๒๕๑๐ ทั้งนี้เนื่องจากการทำงานชุมนุม ทางการเมืองและความสำเร็จในการพัฒนาประเทศ หลังจากรัฐบาลจอมพลถนอม ปกครองประเทศมา ได้ ๔ ปี ในปี พ.ศ. ๒๕๑๑ ลิตนักรักศึกษาก็เริ่มมีบทบาทในการเรียกร้องและเริ่มมีความรู้สึกกับนิคมอบ ต่อสังคม ทั้งนี้ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๑๐ - ๒๕๑๑ สื่อมวลชนได้ลงข่าวความคับทหน้าในการร่างรัฐธรรมนูญ และได้เรียกร้องให้สภาร่างรัฐธรรมนูญเร่งรีบร่างรัฐธรรมนูญให้เสร็จโดยรวดเร็วเพราะใช้เวลาร่าง มานาน ๘ ปี ระยะเวลาเป็นช่วงเวลาที่นักการเมือง ประชาชน ต่างตื่นตัวรอคอยรัฐธรรมนูญ ส่วนกิจกรรม คานักกีฬาและการเชียร์กีฬาในระหว่างปี ๒๕๐๘ - ๒๕๑๐ จัดกีฬาเฟื่องฟูขึ้นสูงสุด นักศึกษากลุ่มหนึ่งเริ่ม สงสัยถึงหน้าทความรับผิดชอบของตนต่อสังคมและ เริ่มพิจารณาถึงคุณค่าและประโยชน์ในการเชียร์กีฬาว่า คุ้มกับเวลาและแรงงานที่ทุ่มเทให้หรือไม่ นักศึกษากลุ่มนี้ได้เริ่มเรียกร้องให้เพื่อนนักศึกษาเข้ามาสนใจ ปัญหาสังคม ช่วยเหลือคนชนบทโดยจัดตั้งโครงการตั้งค่ายอาสาสมัครพัฒนาชนบท ในขณะที่เดียวกันก็เกิด กลุ่มหรือชมรมกิจกรรมนอกหลักสูตรมากมาย ในช่วงเวลา ๒๕๐๘ - ๒๕๑๑ จึงเป็นระยะพักตัวที่ลิตนักรัก เริ่ม ตื่น เริ่มหันมาสนใจสภาพสังคมและการเมือง ระยะเวลาเตรียมตัวเข้ามามีบทบาททางการเมืองนี้ได้แสดง ออกเต็มที่หลังจากประกาศใช้รัฐธรรมนูญเมื่อ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑

แม้ว่ารัฐบาลจะประกาศห้ามชุมนุมทางการเมืองและมีมาตรา ๑๗ ตามรัฐธรรมนูญการปกครองเป็นเครื่องมือแห่งอำนาจ แต่นักศึกษาได้เริ่มมีปฏิริยา . ประท้วงการกระทำบางอย่างและเริ่มเรียกร้องให้ผู้บริหารมหาวิทยาลัยและรัฐบาลดำเนินการตามที่เห็นควร เช่นในเดือนกันยายน ๒๕๑๐ นักศึกษามหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ ได้เกินขบวนเรียกร้องให้นายกรัฐมนตรีระงับแผนการย้ายมหาวิทยาลัยไปอยู่ที่จังหวัดนครปฐม ในเดือน เมษายน - พฤษภาคม ๒๕๑๑ ได้มีปฏิริยาต่อต้านคัดค้านการขึ้นค่าโดยสารรถเมล์ประจำทางจากนักศึกษาประชาชนและสื่อมวลชน ซึ่งการอนุมัติขึ้นค่าโดยสารกระทำในระหว่างนายกรัฐมนตรีเดินทางไปต่างประเทศ (๗)

๓.๒.๓ นิสิตนักศึกษาในปัจจุบัน ยุคตื่นเสรีภาพหลังประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ฉบับ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑

การประกาศใช้รัฐธรรมนูญเมื่อ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑ ทำให้เกิดการเมืองไหวตัวเตรียมสมัครรับเลือกตั้ง สื่อมวลชนมีสิทธิเสรีภาพมากขึ้น ไชยวงกระตุณ เร่งเร้าให้ประชาชน นักศึกษาตื่นตัวทางการเมือง ตื่นตัวในสิทธิเสรีภาพ นักศึกษาเริ่มสงสัยถึงค่านิยมและแนวปฏิบัติที่ยึดถืออยู่ว่ามีความถูกต้องเพียงไร กิจกรรมกีฬาและการเชียร์กีฬาอย่างเอาเป็นเอาตาย เริ่มถูกทำลายในเมื่อสภาพชนบทยังแรนแค้น เด็กในแหล่งสลัมขาดการเอาใจใส่ ขาดการศึกษา ได้กระตุ้นนักศึกษาให้เกิดความเห็นอกเห็นใจและอยากช่วยเหลือ นักศึกษาได้เริ่มพูดถึงปัญหาของสังคม ชวงนี้เริ่มมีการออกหนังสือพิมพ์และจัดทำสิ่งพิมพ์อย่างมากมายซึ่งบทความต่าง ๆ ชี้ให้เห็นถึงการปฏิเสธค่านิยมเก่า ๆ และมีการเรียกร้องให้เพื่อนนิสิตนักศึกษาหันมารับผิดชอบต่อสังคม ในขณะที่เดียวกันก็มีการอภิปราย การสัมมนามากขึ้น และเริ่มมีโครงการค่ายอาสาสมัครพัฒนาชนบท ยุคนี้จึงเป็นยุคแห่งการค้นหาตัวเองของนักศึกษารุ่นใหม่

(๗) บทบาทนักศึกษาโดยละเอียด ดูได้จาก

๑. โปยม วรรณศิริ "พลังนิสิตนักศึกษาในประเทศไทย" วารสารคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ ตุลาคม - พฤศจิกายน ๒๕๑๖ หน้า ๑๓ - ๒๓
๒. ระคม วงหนอง "นักเรียน นิสิต นักศึกษา กับการเมืองไทย" มิตรสัมพันธ์ มกราคม - กุมภาพันธ์ ๒๕๑๗ หน้า ๑ - ๒๗
๓. กองบรรณากร "นักศึกษา '๑๖" คลื่นลูกใหม่ของพลังสังคมศาสตร์ปริทัศน์ ฉบับที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๑๖ หน้า ๒๑ - ๕๖

เป็นยุค "ฉันจึงมาหาความหมาย" (๘) บรรรคาคณาจารย์ในชั้นส่วนกระตุ้นให้ลิตนศึกษาต้นตัวในเรื่อง สิทธิ เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ นิสิตรุ่นน้องเริ่มสงสัยถึงคานิยมเรื่องระบบซีเนียร์รควา รุ่นพี่ลิตนได้ มาบังคับให้รุ่นน้องของหมกมุ่นกับการชมร้องเพลง เซียร์และเดินขบวนพาเหรดเป็นแรมเดือน นิสิตนัก ศึกษาเริ่มไม่พอใจขอหาทาง ๆ ของรุ่นพี่ทักกันความเท่าเทียมกันโดยไม่มีเหตุผลสมควรแก่การยอมรับ และรวมถึงกฎระเบียบข่มขู่ของมหาวิทยาลัยด้วย

บทบาทของนักศึกษาเริ่มต้นจากการต่อสู้ภายในมหาวิทยาลัยก่อนและขยายวงกว้างออกไป จุกเริ่มได้แก่การเกิดชมรมต่าง ๆ ทางวิชาการและกิจกรรมเสริมหลักสูตร รวมทั้งกิจกรรมเพื่อสังคม ส่วนรวมเช่น ชมรมนิตศึกษา กลุ่มเสรีธรรม สภานักโคมในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กลุ่มฟื้นฟูชีวิต ชมรมคายอาสาพัฒนาชนบท ชมรมวิจักโกลิต ในจุฬา ๆ ฯลฯ ชมรมและกลุ่มต่าง ๆ เกิดขึ้นในระกัม คณะและมหาวิทยาลัย การต่อสู้กันรวมถึงการแข่งขันรับเลือกตั้ง เพื่อเป็นตัวแทนลิตนศึกษาในคณะต่าง ๆ ด้วย กลุ่มนิตศึกษาแยกเป็น ๓ กลุ่ม ระหว่างฝ่ายหัวก้าวหน้า ฝ่ายเป็นกลาง และฝ่ายอนุรักษ์นิยม ซึ่ง ทางฝ่ายตรงพยายามต่อสู้เพื่อให้แนวความคิดของตนได้รับการปฏิบัติ การต่อสู้กันมาซึ่งความต้นตัวในการ แสดงบทบาทความรับผิดชอบต่องสังคมเพราะทางฝ่ายตรงการความนิยมจากนิตนศึกษาโดยการนำเสนอ นโยบายที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่องสังคม ในเมื่อความเห็นสอดคล้องกัน กลุ่มต่าง ๆ ก็มีความร่วมมือ ช่วยเหลือกันโดยเฉพาะในเรื่องที่ลิตนศึกษาต้องเสียผลประโยชน์ ได้รับความไม่เป็นธรรม

การช่วยเหลือสนับสนุนกันได้ขยายวงกว้างออกไปเป็นการช่วยเหลือระหว่างคณะระหว่าง มหาวิทยาลัยด้วยกัน บทบาทของลิตนศึกษาเริ่มจากการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิ เสรีภาพ และความ เป็นธรรม เช่นในเคื่อนกรกฎาคม ๒๕๑๑ นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ประท้วงภายในมหาวิทยาลัย เรียกร้องให้กรับนักศึกษาที่จบปริญญาตรีจากสถาบันอื่นเข้าเรียนในชั้นปีที่ ๒ โดยไม่ต้องสอบคัดเลือกลง ในเคื่อนกุมภาพันธ์ ๒๕๑๓ นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เดินขบวนไปกระทรวงยุติธรรมเพื่อคัดค้าน พระราชบัญญัติตุลาการฉบับใหม่ ซึ่งให้อำนาจคณะรัฐมนตรีในการแต่งตั้ง ถอดถอนโยกย้ายผู้พิพากษาได้ ในเคื่อนมิถุนายน ๒๕๑๓ นิสิตจุฬา ๆ ชุมนุมประท้วงและเดินขบวนต่อ กรณีคอร์รัปชันในมหาวิทยาลัย

ในเดือนกรกฎาคม ๒๕๑๓ นักศึกษามหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ แสดงปฏิกริยาคัดค้านต่อกรณีข่าวว่า สมาชิกรัฐสภาผู้แทนราษฎร ใช้อิทธิพลฝากนักเรียนเข้ามหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ภาคสมทบ บทบาทของนักศึกษาส่วนใหญ่ระหว่างวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑ ถึง ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๔ เป็นการเรียกร้องประท้วงเพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิผลประโยชน์ของนักศึกษาเอง ทั้งนี้เพราะเห็นวาระระบบเดิมไม่ยุติธรรม หรือการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรม ทำให้เสียประโยชน์ เช่น นักศึกษา คณะสถิติประยุกต์จากสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เดินขบวนเข้าพบนายกรัฐมนตรี เรียกร้องให้สถาบันมีสิทธิประสาทปริญญาตรี แทนที่จะได้ประกาศนียบัตรเทียบเท่าปริญญาตรี นักศึกษาเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยมหิดล เรียกร้องให้มหาวิทยาลัยยินยอมให้นักศึกษาที่ไล่คะแนนไม่ถึง ๗๐ % ในชั้นปีที่ ๓ มีสิทธิเข้าเรียนต่อชั้นปีที่ ๔ ได้ นักศึกษาวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร เดินขบวนสนับสนุนคำร้องของวิทยาลัยที่ขอให้ยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัย บทบาทของนิสิตนักศึกษาสถาบันหนึ่งที่สามารถเรียกร้องสิทธิได้สำเร็จได้ไปกระตุ้นให้นิสิตนักศึกษารวมตัวกันเพื่อเรียกร้องสิ่งที่ตนต้องการ

ความสำเร็จของนักศึกษาที่สำคัญอีกประการหนึ่งนอกเหนือจากการเดินขบวน การเรียกร้องได้แก่การรวมตัวกันของนักศึกษา วันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๑๑ ถือได้ว่าเป็นความสำเร็จครั้งแรกคือการจัดตั้งกลุ่มนิสิตนักศึกษาอาสาสมัครสังเกตการณ์เลือกตั้งในวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒ การสังเกตการณ์เลือกตั้งให้เห็นถึงความไม่วางใจรัฐบาลเกี่ยวกับการเลือกตั้ง เพราะเกรงว่าประวัติศาสตร์จะซ้ำรอยเหมือนการเลือกตั้งปี ๒๕๐๐ ความหวาดเกรงอันนี้ผลักดันให้นักศึกษารวมกลุ่มกันเพื่อทำงานสร้างสรรค์ครั้งสำคัญอย่างไคเมด ผลงานครั้งนี้นับเหมือนจะมีส่วนช่วยให้การจัดตั้งศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยขึ้น ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการรวมพลังนิสิตนักศึกษา ในการเรียกร้องและแสดงบทบาททางการเมืองในเวลาต่อมา

รัฐธรรมนูญฉบับ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑ นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงบทบาทนักศึกษาจากการไม่มีส่วนร่วมทางการเมืองมามีส่วนร่วมทางการเมืองในช่วงหลังการเลือกตั้ง การเมืองไทยมีลักษณะไม่ต่างกับในอดีต รัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ไม่สามารถมีเสียงข้างมากในรัฐสภาได้อย่างเด็ดขาด ต้องอาศัยเสียงสนับสนุนจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ไม่สังกัดพรรค พรรคสหประชาไทยจึงไม่ต่างกับพรรคเสรี - มนังคศิลา พรรคสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทางเรียกร้องผลประโยชน์จากรัฐบาล มีการขัดแย้งกันในพรรค

รัฐบาล รัฐบาลจึงขาดเสถียรภาพ จนกระทั่งเดือนพฤศจิกายน ๒๕๑๔ ความแตกแยกกันมีมาก มีข่าวว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะไม่ผ่านร่างพระราชบัญญัติงบประมาณ ๒๕๑๕ เนื่องจากไม่ได้ประโยชน์ตอบแทนคุ้มค่า บางคนไม่พอใจที่ไม่ได้เป็นกรรมการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณ ผู้ที่ไม่เป็นก็พยายามแก้ไขร่างพระราชบัญญัติงบประมาณให้จังหวัดคนได้เงินงบประมาณเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ นายกรัฐมนตรียังถูกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพุดจากราวถึงบิคาอีกด้วย เหตุการณ์เหล่านี้ได้บังมังกัมไให้จอมพลถนอมทองหันไปใช้วิธีการเดิม คือการปฏิวัติเมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๔ คณะปฏิวัติได้ประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑ และให้มีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้น บรรดาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจึงต้องสลายตัวและหมดสภาพไปโดยปริยาย คณะปฏิวัติได้ประกาศห้ามการชุมนุมทางการเมือง เช่นเดียวกับอดีต อันที่จริง รัฐบาลจอมพลถนอมทองจะแก้ปัญหาการขาดเสถียรภาพโดยการยุบสภาใหม่การเลือกตั้งใหม่ได้ แต่ทำไมเพราะเกรงว่าจะพ่ายแพ้ในการเลือกตั้ง หรือการปฏิวัติเมื่อ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๔ ไม่น่าจะยกเลิกรัฐธรรมนูญ ฉบับ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑ เพราะทำให้ประชาชน นักการเมือง ไม่พึงพอใจจอมพลถนอมทองมากจน การประกาศใช้รัฐธรรมนูญทางมาตราชั่วคราว หรือประกาศแก้ไขรัฐธรรมนูญทางมาตราโดยอาศัยอำนาจปฏิวัติน่าจะกระทำได้ การประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญ จึงทำให้เกิดประเด็นในการโค่นล้มรัฐบาลจอมพลถนอมในเวลาต่อมา

การปฏิวัติ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๔ ได้ยุติบทบาทนักศึกษาไ้ระยะหนึ่งในเมื่อมีการห้ามการชุมนุมทางการเมือง สิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเสียหายประชาธิปไตย ก็คือ การวางพวงหรือคัต่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย โดยตัวแทนนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นักศึกษาไม่อาจแสดงอะไรได้มากกว่านั้น นอกจากการเผ่าคูวารต่อไปของคณะปฏิวัติ

บทบาทของนักศึกษาอาจจะระงับไ้ชั่วคราว แต่ไม่สามารถจะหยุดยั้งไ้ต่อไป การเรียกร้องต่าง ๆ เริ่มเกิดขึ้นอีก เพียงแต่มีขอบเขตจำกัด ระมัดระวังมากกว่าแต่ก่อน เช่น เดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๑๕ นิสิตคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ไ้หยุดเรียนประท้วงการเรียนระบบหน่วยกิต และการไ้หนังสือฉบับที่ ๑ ทุกคนเรียนรวมกันโดยไม่มีการแยกคณะ ต่อมาเดือนมิถุนายน ๒๕๑๕ นักศึกษารวมคำแห่งไ้ยื่นหนังสือถึงหัวหน้าคณะปฏิวัติขอไ้ทางคณะกรรมการสอบสวน ดร.ศักดิ์ ภาสุกรนรัตนกร อธิการบดี เกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินที่เก็บจากนักศึกษา และการคอร์รัปชันในมหาวิทยาลัย เดือนกันยายน

๒๕๑๕ นักศึกษาวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร เดินทางมาชุมนุมที่ลานพระบรมรูปทรงม้า เรียกร้องให้ยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัย ต่อมา นักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้ประท้วงการเก็บอัตราค่าธรรมเนียมการศึกษา เพิ่มขึ้นและที่สำคัญคือศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยจัดสัปดาห์ไม่ขอคืนค่าอุปกรณ์ โดยมีนักศึกษา ๑๔ สถาบัน เข้าร่วมในเดือนพฤศจิกายน ๒๕๑๕ นับว่าเป็นการร่วมกันครั้งแรก และศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ได้รับการยกย่องจากประชาชนและสื่อมวลชนอย่างมาก เพราะสามารถปลุกกระแสความรู้สึกชาตินิยมได้มาก

บทบาทของนิสิตนักศึกษาช่วงนี้ กระทำเพื่อประโยชน์ของตนเอง และเพื่อส่วนรวม การกระทำต่าง ๆ มีขอบเขตจำกัด ระวังระวัง โดยเฉพาะบทบาทต่างๆ ไม่กระทบหรือไม่ต่อต้านต่อรัฐบาล แต่ต่อมา ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๕๕ ลงวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๑๕ ได้ให้อำนาจฝ่ายบริหารในการแทรกแซงฝ่ายตุลาการ ซึ่งเป็นชนวนสร้างความไม่พอใจให้นักศึกษาอย่างมาก ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาจึงได้นำนิสิตนักศึกษาประมาณ ๘,๐๐๐ คน เดินทางไปประท้วงอย่างสงบหน้ากระทรวงยุติธรรมจนถึงรุ่งเช้า เพื่อให้ยกเลิกประกาศคณะปฏิวัติดังกล่าว ซึ่งต่อมาสถานการณ์ที่คณะปฏิวัติแต่งตั้งให้โคทมกิตติกุลเป็นคำสั่งคณะปฏิวัติฉบับ ๒๕๕ การเดินทางประท้วงแบบสงบถือว่าเป็นการหยั่งเชิงกำลังฝ่ายคณะปฏิวัติครั้งแรก ซึ่งนักศึกษาได้รับความสำเร็จ และต่อมาก็เกิดเหตุการณ์ที่นักศึกษาแสดงบทบาทร่วมกันต่อคณะรัฐบาลจอมพลถนอมถนอม คือการพิมพ์ข่าวว่าคณะนายทหาร ตำรวจ พอคา ไซเฮลิคอปเตอร์ของทางราชการลักลอบเข้าไปล่าสัตว์ในเขตป่าสงวน และเฮลิคอปเตอร์ได้เกิดตกที่จังหวัดนครปฐม แต่ทางราชการกลับแถลงข่าวว่าเป็นการไปปฏิบัติราชการลับ ซึ่งนักศึกษาและสื่อมวลชนได้โจมตีการกระทำของรัฐบาลเป็นเวลาแรมเดือน เหตุการณ์ที่ได้เกี่ยวโยงความยุ่งยากในเวลาถัดมา อธิการบดีมหาวิทยาลัยรามคำแหงได้สั่งปลดนักศึกษา ๕ คน ออกจากมหาวิทยาลัยเนื่องจากเขียนบทความพาดพิงถึงจอมพลถนอมจอมพลประภาส เกี่ยวกับการที่คณะรัฐมนตรีลงมติต่ออายุราชการให้ ทั้งนี้หนังสือพิมพ์ออกมาไม่ได้รับอนุญาตจากฝ่ายบริหารมหาวิทยาลัย นักศึกษาไม่พึงพอใจมาก จึงได้ชุมนุมประท้วงบริเวณอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยตลอดคืน และขยายขอบเขตการเรียกร้องจากการให้ยกเลิกคำสั่งปลดนักศึกษาออก โดยเรียกร้องให้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับถาวรโดยเร็ว

การลงก้างกับคณะราษฎรระยะหลังนี้ ได้เพิ่มความเข้มแข็งให้กับพลังนิสิตนักศึกษา
 มากขึ้นในเมื่อนักกลางนิสิตนักศึกษา ๆ ได้เข้ามามีบทบาท และสื่อมวลชนได้ประโคมข่าวสนับสนุน
 อย่างเห็นได้ชัดจุดเกิดเริ่มขึ้นอีกเมื่อราษฎรให้เจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ
 ๑๓ คน ซึ่งแจกใบปลิวเรียกร้องให้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญโดยเร็ว บุคคลทั้ง ๑๓ คน เป็นนักศึกษา
 อาจารย์และนักหนังสือพิมพ์กึ่งซอหากบฏ และเป็นคอมมิวนิสต์ การจับกุมครั้งนักศึกษา ประชาชน
 สื่อมวลชนเห็นว่ากระทำโดยมิชอบไม่ให้ความเป็นธรรม จึงเกิดการชุมนุมภายในมหาวิทยาลัยธรรม-
 ศาสตร์ เรียกร้องให้ปล่อยตัวผู้เรียกร้องรัฐธรรมนูญทั้ง ๑๓ คน ตั้งแต่วันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๑๖ จนถึง
 วันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๑๖ จึงได้เคลื่อนขบวนออกจากมหาวิทยาลัย ในที่สุดก็เกิดการปะทะกันระหว่าง
 นักศึกษากับตำรวจ และรัฐบาลส่งกำลังทหาร เข้าควบคุมสถานการณ์ มีการยิงนักศึกษาประชาชน
 นักศึกษาประชาชนได้ต่อสู้ มีการเผาสถานที่ราชการ และเกิดเป็นการจลาจลขึ้น เหตุการณ์ได้สงบลง
 เมื่อจอมพลถนอม กิตติขจร จอมพลประภาส จารุเสถียร พ.อ.ณรงค์ กิตติขจร ได้เดินทางออกนอก
 ประเทศ และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้แต่งตั้งให้นายสัญญา ธรรมศักดิ์ ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี

บทบาทของนักศึกษาหลังวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ได้เบี่ยงบานสูงสุด ประสพการจลาจล
 การรวมตัวกันเรียกร้องสิ่งต่าง ๆ ได้สำเร็จทำให้นักศึกษาได้ใจ นักศึกษาไม่ไว้วางใจคณะรัฐบาล
 เท่าใดนัก เพราะรู้ว่าผู้บริหารส่วนใหญ่ยังคงมีอำนาจตามเดิม โดยเฉพาะในสมัยของนายสัญญา
 ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งมีลักษณะนิยมการโอนอ่อนผ่อนปรนได้เปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษามี
 สิทธิเสรีภาพอย่างเต็มที่นักศึกษาได้เข้าก้างรวมกันเรียกร้องให้รัฐบาลปฏิบัติตามความประสงค์ของผู้
 กิ่ง โดยเฉพาะภายหลังจากที่ได้สิ่งต่าง ๆ ที่นักศึกษาต้องการแล้ว ได้หันไปสนับสนุนกรรมกร คนงาน
 ชาวนา ในการเรียกร้องต่าง ๆ เช่น ปัญหาค่าแรงกรรมกร ปัญหาชาวนาไม่มีที่ทำกิน นักศึกษาจะเข้า
 ไปร่วมมือสนับสนุนการเรียกร้องต่าง ๆ แต่การสนับสนุนดังกล่าวเป็นการกระทำของนักศึกษา เฉพาะ
 บุคคล เฉพาะกลุ่มมากกว่าจะเป็นเรื่องของนักศึกษาทั้งหมด ช่วงเวลานี้เกิดกลุ่มหรือศูนย์ต่าง ๆ ขึ้น
 มากมาย ซึ่งชี้ให้เห็นถึงการแตกแยกในค่านิยมคตินักศึกษา เช่น เกิดศูนย์นักเรียนอาชีวะแห่ง
 ประเทศไทย กลุ่มสหพันธ์นักศึกษาเสรี ฯลฯ กลุ่มที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากความไม่พึงพอใจบทบาทของ
 ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษา ๆ ในการดำเนินการเดินขบวนเมื่อ ๑๔ ตุลาคม และหมดปัญหาที่จะเผชิญ
 ร่วมกันโดยเฉพาะทางคนมีความคิดเห็นของตนเอง อยากจะรวมกลุ่มกันเพื่อดำเนินกิจการเฉพาะอย่าง

เมื่อนักศึกษาได้ประชาธิปไตยได้รัฐธรรมนูญ ได้สิทธิเสรีภาพ ได้คุณแทน ๆ นักศึกษาก็หมดความจำเป็นที่จะเรียกร้องและเดินขบวนประท้วง (นอกจากการประท้วงการเดินทางกลับของจอมพลถนอม กิตติขจร) บทบาทของนักศึกษาส่วนใหญ่เริ่มลดลง คงมีแต่นักศึกษาบางกลุ่มที่เห็นว่ายังมีปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม บางอย่างต้องแก้ไข จึงเขาร่วมสนับสนุนกลุ่มชาวนา กรรมกร ลูกจ้าง ในการเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ

พัฒนาการในการแสดงบทบาทของนักศึกษาเป็นสิ่งที่พิเศษเพราะแสดงถึงความผูกพันต่อระบบการเมือง แต่จิตวิสัยอันตรายต่อเสถียรภาพและความมั่นคงของรัฐบาลได้มาก ในเมื่อการเข้ามามีบทบาทร่วมควมการชักนำ ชักจูงรวมตัวกันเรียกร้องให้รัฐบาลยอมตาม ประชาชนได้เรียนรู้วิธีการนี้ และนำไปใช้ทางอื่นที่มีความไม่ยุติธรรม การประนีประนอม การเรียกร้องโดยสันติได้ลดลงมาก การสไตรก์ การหยุดงานและปิดโรงงานไม่ไ้คนงานเจ้าของเขาออกยิ่งเกิดขึ้นบ่อยครั้ง ประชาชนมีการรวมกลุ่มตามอาชีพของตน มีศูนย์และกลุ่มเกิดขึ้นมากมายไม่สามารถนับได้ถ้วน

โดยสรุปแล้ว เหตุการณ์หลัง ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ทำให้พลังนิสิตนักศึกษาแตกแยกย่อยออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งต่างคน ต่างกลุ่ม มีจุดมุ่งหมายเฉพาะอย่างของตน โดยทั่วไปแล้ว บทบาทของนิสิตนักศึกษามีแนวโน้มลดลงเพราะมีเหตุการณ์ทลายลงน้อยลง นิสิตนักศึกษาได้สิ่งที่ต้องการ เกือบทุกอย่างแล้ว แต่บทบาทของนิสิตนักศึกษายังคงมีอยู่มาก เฉพาะบางกลุ่มซึ่งมีความคิดที่จะเข้าเกี่ยวข้องกับปัญหา เศรษฐกิจ และสังคมยุคประชาธิปไตย ปัจจุบันส่วนใหญ่จึงเป็นเรื่องของประชาชนผู้เสียประโยชน์เดินขบวนเรียกร้องต่าง ๆ จากรัฐบาล เหตุการณ์ทางการเมืองระยะหลังนี้เกิดขึ้นบ่อยครั้งจนไม่สามารถรวบรวมให้หมดได้

๓.๓ วิเคราะห์บทบาทนิสิตนักศึกษาไทย

จากบทบาททางการเมืองที่กล่าวถึงแล้วจะเห็นว่านิสิตนักศึกษาไทยเริ่มต้นจากการไม่คอยสนิใจการเมือง มุ่งแสวงหาความรู้และปริญญาบัตร เพื่อประกอบอาชีพในอนาคต แต่ในช่วงระยะหลังปี ๒๕๐๘ นิสิตนักศึกษาได้เริ่มบทบาทที่แสดงให้เห็นถึงความผูกพันและความรับผิดชอบต่อสังคมและนำไปสู่การโค่นล้มระบบรัฐบาลโดยทหาร การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาจึงถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงระบบการเมืองไทยอย่างใหญ่หลวง ดังนั้นสิ่งที่น่าพิจารณาจึงอยู่ที่การวิเคราะห์สาเหตุ

ปัจจัย ที่ทำให้สันนิษฐานว่าเขามามีบทบาททางการเมือง นักศึกษามีความคิดอย่างไร แสดงพฤติกรรม เพื่ออะไร มีพลังผลักดันแอบแฝงอยู่หรือไม่ ในเรื่องซึ่งมีผู้นำพิจารณาหลายประการคือ

๓.๓.๑ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองเป็นพื้นฐานสำคัญ

ในการให้นักศึกษาเขามามีบทบาททางการเมือง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเริ่มตั้งแต่ประเทศไทยได้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสหรัฐอเมริกา ภายหลังจากจีนคอมมิวนิสต์ยึดครองแผ่นดินใหญ่ ในปี พ.ศ. ๒๔๘๖ จนกระทั่งได้เข้าเป็นภาคีสันติสัญญา สปอ. ช่วงนี้ประเทศไทยได้เริ่มรับอารยธรรมของสหรัฐมากขึ้น รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้สนับสนุนการเพิ่มประชากร ต่อมาในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ไท่กว้างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งทำให้สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงไป รายได้เฉลี่ยของประชากรระยะแรกเพิ่มขึ้นถึง ๗ % ประเทศไทยได้ระดมทรัพยากรในชาติและเงินกู้จากต่างชาติ รวมทั้งความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจ เช่น การสร้างเขื่อนชลประทาน การสร้างถนนเพื่อการคมนาคมจำนวนมาก การสนับสนุนการลงทุนสร้างโรงงานอุตสาหกรรม ฯลฯ ผลของการพัฒนาประเทศไทยเป็นผลกระทบต่องานโครงสร้างสังคมไทย และเริ่มเป็นอันตรายหรือเป็นปัญหาในระยะหลังโดยไม่มีสังเกตเห็น จนกระทั่งนำมาซึ่งความเสื่อมสลายของระบบรัฐบาลโดยทหาร ผลกระทบต่องานโครงสร้างสังคมหรือการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้แก่

(๑) การเปลี่ยนแปลงด้านประชากร และการเพิ่มภาระหน้าที่ของรัฐบาล การเพิ่มประชากรของไทยเริ่มในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม โดยการส่งเสริมการเพิ่มประชากรระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ ต่อมาถึงขนาดมีการไต่ถามวัดแกครอบครัวซึ่งมีบุตรมากในปี พ.ศ. ๒๔๙๙ อัคราการเพิ่มประชากรเฉลี่ยร้อยละ ๒ ต่อปี ได้เพิ่มเป็นสูงร้อยละ ๓.๒ ต่อปี แมว่าในปี ๒๕๐๒ ธนาคารโลกจะทำรายงานเสนอรัฐบาลว่า อัตรการเพิ่มของประชากรไทยอยู่ในระดับสูงเกินไป และเสนอแนะให้รัฐบาลเผยแพร่วิธีการคุมกำเนิด แต่รัฐบาลไทยไม่ได้มีมาตรการเด็ดขาดและแน่นอนในเรื่องนี้ อัตรการเพิ่มประชากรจึงอยู่ในระดับร้อยละ ๓.๒ ต่อปี หรือสูงกว่าเล็กน้อย จำนวนประชากรทั้งสิ้น ๒๖.๓ ล้านคนในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ จึงเพิ่มเป็น ๓๓.๕ ถึง ๓๕ ล้านคนในปี พ.ศ. ๒๕๑๑ (๙) นอกจากนี้ ประชากรส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชนบท มีจำนวนเพียงร้อยละ ๑๒.๕ อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลและจาก

(๙) สภาประชากรแห่งสหรัฐอเมริกาและมูลนิธิฟอร์ด ประชากรกับการวางแผนครอบครัวในประเทศไทย (พระนคร : ห.จ.ก. อุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์ พฤษภาคม ๒๕๑๒) หน้า ๑๗

ประชากรในเขตเทศบาลหรือในเขตเมืองนี้ ในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ ประชากรร้อยละ ๕๒ หรือ ๑.๗ ล้านคน อาศัยอยู่ในเขตนครหลวง (กรุงเทพฯ - ชนบุรี) (๑๐) จำนวนประชากรในเขตกรุงเทพฯ - ชนบุรี นี้ ได้เพิ่มขึ้นเป็น ๓.๒ ล้านคนในปี พ.ศ. ๒๕๑๓ (๑๑) สาเหตุการเพิ่มประชากรในกรุงเทพฯ ๗ ส่วนหนึ่ง มาจากการอพยพของคนต่างจังหวัดเข้ามาทำงานทำตามโรงงานอุตสาหกรรม

จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นย่อมหมายถึงภาระหน้าที่ของรัฐบาลต้องเพิ่มขึ้นตามไปด้วย เช่น การบริการเรื่องการศึกษา การสาธารณสุข การสาธารณสุขโลก ฯลฯ ผลของการพัฒนาทำให้ระดับความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น ปริมาณความต้องการและความคาดหวังที่จะให้รัฐบาลตอบสนองได้ขยายตัวขึ้นมาก ความเป็นอยู่แบบง่าย ๆ ตามสภาพสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไป ความต้องการทางวัตถุนิยมได้เพิ่มสูงขึ้น ความต้องการของประชาชนที่เพิ่มขึ้น รัฐบาลไม่สามารถสนองได้ครบถ้วน โดยเฉพาะการเพิ่มขึ้นของประชากรในกรุงเทพฯ อย่างแออัด ทำให้เกิดปัญหาที่รัฐบาลแก้ไขไม่ได้ เช่น ปัญหาจราจร ปัญหาเด็กวัยรุ่น ปัญหาเด็กเรียนยากพวกเดียวกัน ปัญหายาเสพติด ปัญหาแหล่งสลัม ปัญหาเด็กไม่มีที่เรียน ปัญหาต่าง ๆ ในสังคมได้มีผลกระทบต่อประชาชนทุกคน ในกรณีที่ประชาชนเสียผลประโยชน์ร่วมกัน จำนวนประชากรจำนวนเกือบ ๔ ล้านคน เมื่อรวมตัวกันเรียกร้องหรือต่อต้านรัฐบาล ย่อมเพิ่มอำนาจมากขึ้นกว่าในอดีต เช่น การเรียกร้องเรื่องการลดค่าโดยสารขึ้นราคาในสมัยจอมพลถนอม กิตติขจร

นักศึกษาในฐานะที่มีความรู้ ความเฉลียวฉลาด เมื่อได้รับผลกระทบจากสังคมอันเนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นของประชากร จึงจำเป็นต้องหาสนใจสิ่งรอบตัว ความเสื่อมโทรมของแหล่งสลัม สภาพของกรรมกรโรงงานอุตสาหกรรม ปัญหาเด็กไม่มีที่เรียนไดก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกันเปรียบเทียบกับสภาพที่นักศึกษาได้รับจากครอบครัว จากสถาบันการศึกษา (โดยรัฐบาล) ซึ่งมีสภาพดีกว่า สภาพของสังคมจึงได้บีบบังคับให้นักศึกษาเกิดความรู้สึกที่รับผิดชอบต่อสังคม นักศึกษาจึงได้รวมกันเป็น

(๑๐) เรื่องเดียวกัน หน้า ๖ -

(๑๑) The National Economic Development Board in Cooperation with the Institute of Population Studies, Chulalongkorn University and the Ministry of Public Health, Population Growth in Thailand (Bangkok : Nitr Nara Karn Pim Printing 1970) p. 29

กลุ่มอาสาสมัครไปสอนหนังสือเด็กในแหล่งสลัม ทั้งกายอาสาพัฒนาในชนบท และนักศึกษาจำนวนเพิ่มมากขึ้น ย่อมทำให้บทบาทและพลังมากขึ้นเช่นกัน

(๒) ความแตกต่างระหว่างรายได้และความเป็นอยู่ การพัฒนาเศรษฐกิจของชาติที่เน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นหลัก นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๒ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างมาก คนรวยมีโอกาสลงทุนอุตสาหกรรมมาก และสามารถมีรายได้เพิ่มขึ้นทวีคูณ การพัฒนาอุตสาหกรรมมิได้พัฒนาอุตสาหกรรมพื้นฐานเพื่อไปกระตุ้นการพัฒนาการเกษตร และอุตสาหกรรมด้านอื่น ๆ แต่กลับมุ่งอุตสาหกรรมเพื่อคานาการบริโภค การพัฒนาอุตสาหกรรมทำให้รายได้ประชาชนชาติสูงขึ้น แต่รายได้ตกอยู่กับคนกลุ่มเดียวจำนวนน้อย มีโคกระจายไปสู่คนส่วนมาก การพัฒนาเศรษฐกิจจึงเป็นการเพิ่มช่องว่างในเรื่องรายได้และความเป็นอยู่ระหว่างคนรวยกับคนจนมากขึ้น ความเจริญต่าง ๆ อยู่ทุกกรุงเทพฯ และเมืองใหญ่ ๆ ไม้ก่เมือง ทำให้ค่าที่ดินสูงขึ้น ค่าครองชีพสูงขึ้น ส่วนพวกกรรมกร คนยากจนกลับได้รับความลำบากเพิ่มขึ้น และมีโอกาสได้รับการบริการด้านการศึกษา สาธารณสุขจากรัฐบาลไม่ทั่วถึง คนเหล่านี้ไม่มีความหวังที่จะได้รับความก้าวหน้าในชีวิตเลย ความแตกต่างระหว่างคนรวยกับคนยากจนได้เพิ่มมากขึ้นทุกทีจนเห็นได้ชัด ความแตกต่างอันนี้ได้ผลักดันให้นักศึกษาเริ่มสงสัยในระบบที่เป็นอยู่ และบทบาทของตนเอง เมื่อเห็นความสำเร็จในการพัฒนาของจีนและโซเวียตในแนวทางสังคมนิยม ย่อมเกิดความไม่พอใจระบบสังคมแบบทุนนิยม ซึ่งเปิดโอกาสให้คนรวยมากเกินไป จึงได้โจมตีระบบนายทุนในเวลาต่อมา ความไม่พอใจระบบที่เป็นอยู่ทำให้นักศึกษาต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับสังคมนการเมือง

(๓) การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมกับการรับวัฒนธรรมตะวันตก เหตุการณ์หลังสงครามเกาหลี ทำให้ประเทศไทยมีความผูกพันกับสหรัฐมากขึ้นทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการทหาร คนไทยได้ติดต่อกับชาวต่างชาติมากขึ้น โดยเฉพาะกับชาวอเมริกัน สังคมไทยจึงรับวัฒนธรรมตะวันตกไว้มากอบหมต ความคิด ความเชื่อ พฤติกรรมของคนไทยจึงเปลี่ยนไป ที่เห็นได้ชัดคือการแต่งกาย ซึ่งพัฒนาตามแบบฝรั่งอย่างเด่นชัด นอกจากนี้ระเบียบและการปฏิบัติคนในสังคมก็เช่นกัน ค่านิยมของคนไทยมีแนวโน้มยกย่องวัฒนธรรมตะวันตก โดยเฉพาะพวกมีฐานะดี มีการศึกษาสูง ๆ ในกรุงเทพฯ ความรู้สึกนึกคิดของคนไทยเริ่มเปลี่ยนไป วิธีการเลี้ยงดูบุตรหลานก็ไม่นิยมการเขี่ยนตี เข้มงวดเช่นเดียวกับคนอเมริกัน ความเชื่อฟัง เคารพขนบอนุญ์ใหญ่เริ่มลดน้อยลง คนไทยเริ่มรู้จักการโต้แย้งโต้เถียง ดังนั้นค่านิยมของนักศึกษาไทยย่อมเปลี่ยนแปลงไปด้อยอย่างมาก

การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมได้รวมถึงการรับวัฒนธรรมการเมืองตะวันตกไว้ด้วย คนไทยเริ่มรู้จักการเมืองการปกครองของสหรัฐมากขึ้น โดยเฉพาะเริ่มเข้าใจถึงอุดมการณ์ประชาธิปไตย และกฎเกณฑ์ใดก็ดียิ่งขึ้น ความคิดเรื่องสิทธิ เสรีภาพ การปกครองตนเอง รัฐบาลโดยประชาชนที่มาจากการเลือกตั้งได้ขยายไปสู่ประชาชนคนไทยมากขึ้น นักศึกษาได้เริ่มเปรียบเทียบการเมืองไทยกับต่างชาติ ทำให้เมื่อหนายการปกครองโดยรัฐบาลทหาร - และวุฒิสภาที่มาจากการแต่งตั้ง ซึ่งไม่เป็นการปกครองแบบประชาธิปไตยแท้จริงอย่างของตะวันตก แต่เป็นการปกครองเผด็จการที่ไม่ฟังเสียงประชาชน นักศึกษาเชื่อว่าระบอบการปกครองประชาธิปไตยจะนำมาซึ่งความมีศักดิ์ศรีของมนุษย์ และชีวิตที่ดีขึ้นในสังคมประชาธิปไตย ความคิด ความเชื่อที่เปลี่ยนไปทำให้นักศึกษาเข้ามามีบทบาททางการเมือง

สิ่งที่ควบคู่กับวัฒนธรรมตะวันตกก็คือความเจริญทางเทคโนโลยี ความเจริญทางวิทยา - ศาสตร์ การอุตสาหกรรมทำให้ชีวิตคนไทยเปลี่ยนแปลงไป ความต้องการในการดำรงชีวิตของคนไทยเปลี่ยนไปอย่างมาก คนไทยมีความเป็นอยู่ดีขึ้น ในขณะที่จำนวนประชากรเพิ่มขึ้น ลักษณะความสัมพันธ์ของบุคคลและการดำรงชีวิตก็เปลี่ยนตามวัฒนธรรมตะวันตกมากขึ้น สังคมแบบดั้งเดิมของไทยจึงกลายเป็นสังคมมวลชน (Mass Society)

๓.๓.๒ พัฒนาการที่คนมีส่วนช่วยผลักดันให้สื่อนักศึกษาเข้ามามีบทบาททางการเมือง

มีสิ่งที่น่าสนใจ ๒ ประการ คือ -

(๑) นักวิชาการและปัญญาชนไทย การพัฒนาประเทศไทยเฉพาะการพัฒนาการศึกษา ไก่อกำเนินคนักวิชาการหัวก้าวหน้าจำนวนมาก ในหนึ่ง ๆ จะมีคนไทยไปศึกษาในต่างประเทศจำนวนมาก ทั้งด้วยเงินทุนส่วนตัว เงินทุนรัฐบาลไทย และต่างประเทศ และเงินทุนช่วยเหลือจากองค์กรต่าง ๆ คนไทยส่วนใหญ่นิยมไปศึกษาในสหรัฐอเมริกา คนไทยเหล่านี้ได้รับการอบรมให้รับวัฒนธรรมตะวันตก โลกทรรศน์เริ่มเปลี่ยนไป นักเรียนนอกเริ่มสงสัยระบบสังคมและการเมืองที่เป็นอยู่ และทางออกของไทยในอนาคต บุคคลเหล่านี้มีความรู้ความสามารถสูงได้กลับมาเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัย และมีโอกาสก้าวหน้าเป็นข้าราชการระดับสูง นักวิชาการหรือปัญญาชนไทยเหล่านี้โดยเฉพาะอาจารย์ในมหาวิทยาลัย ได้แสดงบทบาทสำคัญในการสร้างปริญญานิให้เป็นปัญญาชน (๑๖) ทั้งนี้โดยการ

(๑๖) ไบรคคู สุรัตน์ กิลปอนันต์ "นักศึกษากับการเมือง" วารสารคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒ หน้า ๒๓

แสดงบทบาทเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงถ่ายทอดวัฒนธรรมตะวันตก หลอดหลอมและเสริมสร้างแนวความคิด
ของนักศึกษาให้กว้างขวาง

ในท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคม นักวิชาการและปัญญาชนไทยที่เพิ่มจำนวน
ขึ้นได้สงสัยระบบที่เป็นอยู่ และเริ่มแสวงหาถึงจุดหมายของชีวิตของสังคม แสวงหาสิ่งที่ถูกต้องที่สุดที่บุคคล
ต้องการและพึงได้รับ ความกึกก้องความสงสัยเชิงปรัชญาได้ถ่ายทอดเป็นตัวอักษร และตีพิมพ์เผยแพร่
ความเห็นซึ่งกระตุ้นให้นักศึกษาเริ่มคิดและแสวงหา เริ่มเกี่ยวข้องกับสังคมที่เขายู่ เริ่มเห็นความแตก
ต่างระบบการเมืองเผด็จการกับประชาธิปไตย และเริ่มรู่ว่าจะไรรัฐบาลควรตอบสนองความต้องการ
ของประชาชน

บรรดาครูอาจารย์ที่ศึกษาจากต่างประเทศและมีความคิดก้าวหน้าได้กลับมาเปลี่ยนวิธี
การสอนใหม่ แต่เดิมระบบการสอนให้เด็กท่องจำมากกว่ารู้จักคิด สอนให้เด็กเชื่อฟังผู้ใหญ่ สอนให้หัว
อ่อน เด็กนักเรียนไม่รู้จักการโต้แย้ง ไม่ค่อยมีโอกาสแสดงความคิดเห็น แต่ครูอาจารย์รุ่นใหม่มีส่วนเข้า
มาชักนำให้วิธีการสอนเปลี่ยนไปจากการนิยมการลงโทษเข็มนต์ เป็นการให้รางวัล พยายามส่งเสริม
ให้นักเรียนรู้จักกล่าถาม กล้าแสดงความคิดเห็น ลักษณะเช่นนี้ได้คิดตัวมาจนถึงระดับมหาวิทยาลัย ก็ได้
รับการส่งเสริมให้มีการแสดงออกมากขึ้น นิสิตนักศึกษารุ่นใหม่จึงเปลี่ยนไปจากเดิม

(๕) นโยบายการศึกษา การขยายตัวของประชากรมีผลให้ต้องมีกรวางนโยบาย
ทางการศึกษาเพื่อให้เด็กมีที่เรียนอย่างเพียงพอ นโยบายที่มุ่งผลิตบัณฑิตออกมารับราชการก็เปลี่ยนไป
เป็นการผลิตบัณฑิตออกมาพัฒนาประเทศ รัฐบาลพยายามทุ่มเทงบประมาณเพื่อพัฒนาการศึกษาอย่างมาก
แต่การเพิ่มประชากรมีมากเกินไปความสามารถของรัฐจะผลิตบัณฑิตให้เพียงพอกับความต้องการของ
ประเทศและความต้องการของประชาชนได้ สถาบันการศึกษาไม่สามารถผลิตนักวิทยาศาสตร์ ครู
วิศวกร แพทย์ พยาบาล ฯลฯ ให้ได้สัดส่วนกัน เนื่องจากมีงบประมาณจำกัด และต้องใช้เวลาและ
อาจารย์ผู้มีความรู้สูง สังคมไทยจึงขาดแคลนบุคลากรทางด้านนี้ เช่น แพทย์ พยาบาล นักวิทยาศาสตร์
บางสาขา เมื่อจำนวนความต้องการจะเข้าศึกษาในระดับสูงมีมาก รัฐบาลจึงต้องหันมาผลิตบัณฑิตด้าน

สังคมศาสตร์ ซึ่งลงทุนถูกกว่า ใช้อุปกรณ์การทดลองน้อยกว่า (๑๓) เช่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
แต่เดิมมุ่งผลิตบัณฑิตด้านการเกษตร ต่อมาได้จัดตั้งคณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ คณะวิทยา-
ศาสตร์และอักษรศาสตร์ขึ้น ซึ่งเป็นจุดเริ่มให้บัณฑิตเกษตรมาสนใจปัญหา เศรษฐกิจ สังคม การเมือง
ที่เห็นโคจรคกคือ การจัดตั้งมหาวิทยาลัยรามคำแหงขึ้นเพื่อให้เด็กเรียนมีที่เรียน

ดูเหมือนรัฐบาลทุกยุคจะไม่เป็นนโยบายทางการศึกษาที่แน่นอน การจัดการศึกษาไม่
สามารถรับประชากรที่เพิ่มขึ้น และก่อให้เกิดการเสียคุณภาพ จะเห็นได้ว่ามีการผลิตนักศึกษาบางแขนง
มากเกินไปเกินความต้องการ เช่น นักศึกษาคู นักรัฐศาสตร์ มีการเปิดสอนทั้งภาคปกติและภาคค่ำ แต่การ
เพิ่มจำนวนแพทย์โดยการตั้งคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์และมหาวิทยาลัยขอนแก่น
กลับรับนักศึกษาได้เพียง ๓๐ - ๒๐ คน จึงได้ความน้อยและไม่คุ้มกับการลงทุนจำนวนมาก นักศึกษา
หรือบัณฑิตที่เกินความต้องการจึงเผชิญปัญหาการว่างงาน หรือจำเป็นต้องเขาทำงานที่ไม่ตรงวุฒิ หรือ
เขาทำงานโดยได้เงินเดือนต่ำกว่าวุฒิ ดังนั้นนโยบายการศึกษาควรคำนึงถึงความเหมาะสม ความ
ต้องการของประชาชาติเป็นหลัก โดยเฉพาะไม่ให้การผลิตบัณฑิตด้านใดด้านหนึ่งมากเกินไป และ
เป็นตัวกระตุ้นให้เพิ่มผลิตด้านนั้นอีก

ในการผลิตบัณฑิตด้านสังคมศาสตร์ ได้ส่งผลสะท้อนต่อรัฐบาลทหารในเวลาต่อมา
การศึกษาวชิชาดานสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ ได้สอนนิสิตนักศึกษาให้รู้จักคิดและมีเหตุผล สอนคน
ให้เป็นคนให้เขาใจคนอื่น โดยเฉพาะความคิดในเรื่องคุณค่ามนุษย์และความดีงามที่มนุษย์ควรได้รับใน
ชีวิต ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับปรัชญาชีวิต การศึกษาสังคมศาสตร์มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหา เศรษฐกิจ สังคม
การเมืองโดยตรง หลักสูตรการศึกษาเปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษามีเวลาว่าง และอำนวยความสะดวกให้เขามามี
บทบาทที่เกี่ยวข้องกับสังคมการเมืองใกองาย ส่วนพวกที่ศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ วิชา
ท่องเที่ยว เฉพาะเรื่องของตน ตารางชั่วโมงเรียนมีมากกว่าการเรียนด้านสังคมศาสตร์ จึงไม่มีเวลา
ว่างและไม่มีโอกาสสนใจเรื่องของสังคมภายนอก นอกจากนี้มหาวิทยาลัยไม่ได้จัดหลักสูตรวิชาสังคม-
วิทยา จิตวิทยา การเมือง การปกครอง ให้เขาศึกษาอย่างมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกาและยุโรป

(๑๓)

ร.ส.ท. วิจัย ประจวบเหมาะ "การเพิ่มประชากรและผลที่มต่อการศึกษา" ปัญหา
จากการเพิ่มประชากรของไทย จัดทำโดย แผนกเผยแพร่และเอกสารกองวิทยาการ สมาคมวาง-
แผนครอบครัวแห่งประเทศไทย หน้า ๑๕

การเพิ่มจำนวนนักศึกษาตามสังคมนศาสตร์ โคซึกนำให้ลิตนักศึกษาเข้ามาสนใจการเมืองและรวมพลังกันต่อต้าน หรือเรียกร้องเมื่อรัฐบาลทหารกระทำการไม่ถูกต้อง พลังลิตนักศึกษาที่เพิ่มขึ้นเห็นได้จากจำนวนนักศึกษาที่เพิ่มขึ้นแต่ละปี ใน พ.ศ. ๒๕๑๐ มหาวิทยาลัยสามารถรับนักศึกษาปีที่ ๑ ได้ ๘,๔๖๖ คน ในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ รับได้ ๘,๖๑๗ คน เมื่อรวมนักศึกษาระดับปริญญาตรีทั้งหมดแล้ว ในปี พ.ศ. ๒๕๑๐ จะมีนักศึกษาจำนวน ๒๘,๓๓๕ คน และในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ เพิ่มขึ้นเป็น ๔๑,๓๕๔ คน และในจำนวนนี้จะเป็นนักศึกษาด้านสังคมนศาสตร์ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๐ จำนวน ๑๐,๔๔๘ คน และในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ เป็นจำนวนถึง ๑๒,๔๑๖ คน ทั้งนี้ไม่นับรวมนักศึกษาด้านนิติศาสตร์ จำนวน ๓,๔๘๖ คน และมานุษยศาสตร์ จำนวน ๓,๒๘๘ คน (๑๔) พลังนักศึกษาจะเพิ่มขึ้นทวีคูณหากรวมนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว และชักนำนักเรียนมัธยม นักเรียนอาชีวะ เข้ามารวมการเรียกร้องได้

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคมอันเนื่องจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาการศึกษาได้เป็นพื้นฐานสำคัญที่ชักนำนักศึกษาหันมาสนใจการเมือง และมีบทบาทในการเรียกร้องต่าง ๆ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่ให้สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ เป็นการเปิดโอกาสให้นักศึกษาแสดงบทบาทได้ หากปราศจากพื้นฐานดังกล่าวยอมเป็นไปได้อย่างไรที่นักศึกษาจะหันมาสนใจการเมือง

๓.๓.๓ อิทธิพลของบทบาทนักศึกษาต่างชาติ บทบาทนักศึกษาต่างชาติได้เป็นแบบอย่าง และมีส่วนกระตุ้นนักศึกษาไทยใหม่มีความตื่นตัวทางการเมือง สิ่งที่น่าสนใจได้คือ กิจกรรมนอกหลักสูตร ซึ่งเริ่มต้นจากนักศึกษาต่างชาติและนักศึกษาไทยได้ริเริ่มตามอย่าง บทบาทนักศึกษาต่างชาติได้เกี่ยวพันกับการเมืองโดยตรง เช่นการเดินขบวนเรียกร้องต่อต้านการกระทำที่ไม่เป็นธรรม การเรียกร้องต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ของตนเองและของประเทศชาติ ตัวอย่างคือการเดินขบวนของนักศึกษามาร์เียนโตตาต่อต้าน Peron ผู้นำเผด็จการ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๓ การเรียกร้องเสรีภาพในโปแลนด์ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ นักศึกษาเกาหลีใต้ต่อต้านรัฐบาลชองมันรี (Rhee) ในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ การก่อวินาศกรรมและต่อต้านสนธิสัญญาความมั่นคงสหรัฐอเมริก - ญี่ปุ่น ซึ่งมีผลให้รัฐบาลนายกิช (Kishi)

(๑๔) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สถิติการศึกษาแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๑๐ - ๒๕๑๔ (กรุงเทพฯ ฯ : ๒๕๑๖) หน้า ๖๕ - ๖๕

ทองลาออกในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ การต่อต้านประธานาธิบดีโงคินเคียมของนักศึกษาเวียดนามใต้ และมี
พระภิกษุ นางชี เผาตัวเองประท้วง ในปี พ.ศ. ๒๕๐๖ ซึ่งยังผลให้โงคินเคียมต้องถูกโค่นล้มไป การ
ต่อสู้ของนักศึกษาเขตโกสโลวาเกียต่อการที่รัฐบาลโซเวียตใช้กำลังปราบปรามรัฐบาลเสรีนิยม ในปี
พ.ศ. ๒๕๑๑ นักศึกษาไทยได้เรียนรู้เหตุการณ์ของบทบาทนักศึกษาต่างชาติ และเกิดการคาดหวังที่จะ
แสดงบทบาทเช่นเดียวกันเนื่องจากได้เห็นผลของการรวมกำลังของนิสิตนักศึกษาต่างชาติ

สงครามเวียดนามและการเข้าช่วยเหลือแทรกแซงทางทหารของสหรัฐอเมริกาต่อ
เวียดนามใต้ ได้เป็นชนวนสำคัญในการเรียกร้องของนักศึกษาอเมริกัน ผลของสงครามเวียดนามกระทบ
ต่อนักศึกษาโดยตรงในเมื่อรัฐบาลได้เกณฑ์เขาเป็นทหารรบในเวียดนาม ความยึดเยื้อและผล
เสียหายของสงครามทำให้คนวัยหนุ่มเบื่อนายและเห็นว่าไม่เป็นการถูกต้องที่คนอเมริกันเข้ามาช่วยมา
พันคนเวียดนาม บางครั้งเกิดการตั้งหารหมู่ ผู้ต้องสงสัยว่าเป็นฝ่ายคอมมิวนิสต์ เช่นกรณีสังหารโหด
ที่หมู่บ้านไมลาย ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๑๑ - ๒๕๑๓ นักศึกษาอเมริกันได้ประท้วงและต่อต้านสงคราม
เวียดนาม บางครั้งมีการยึดอาคารเรียนและทำลายทรัพย์สินของมหาวิทยาลัย เหตุการณ์ที่สำคัญคือการ
เดินขบวนของนักศึกษาประมาณหนึ่งแสนคนหน้าทำเนียบขาวต่อกรณีสหรัฐทิ้งระเบิดในเวียดนามเหนือ
ซึ่งเป็นการขยายขอบเขตสงคราม ต่อมารัฐบาลได้ยอมลดกำลังทหาร

บทบาทของนักศึกษาอเมริกันมีผลต่อจิตใจนักศึกษาไทยมาก เพราะมีความสัมพันธ์
ใกล้ชิดกัน นักศึกษาไทยเริ่มสงสัยต่อการที่รัฐบาลไทยได้ส่งกำลังทหารเข้าไปช่วยเวียดนามใต้รบ
นักศึกษาไทยยอมเปรียบเทียบสถานภาพและบทบาทของตนกับของนักศึกษาต่างชาติ การที่นักศึกษาไทย
ไม่เคยมีบทบาททางการเมืองเลยยอมจะเกิดความรู้สึกละอายใจต่อสภาพที่ไม่เคยรับผิดชอบต่อสังคม
การเรียกร้องของนักศึกษาต่างชาติจึงเป็นรูปแบบที่นักศึกษาไทยกระทำตามอย่าง (Anticipation
and Identification) นักศึกษาไทยซึ่งเริ่มมีบทบาทรับผิดชอบสังคมและเรียกร้อง
ในลักษณะสร้างสรรค์ และค่อนข้างเป็นระเบียบ ไม่นิยมความรุนแรง พฤติกรรมดังกล่าวส่วนหนึ่งอาจเป็น
การลบบมคอยต่อคำกล่าวหาของสังคมที่ว่านักศึกษาไทยไม่สนใจการเมือง บทบาทที่แสดงออกมาก
เกินไปจนบางครั้งกลายเป็นการกระทำทดแทน (Overcompensation) นักศึกษาไทยแสดง
บทบาทซึ่งชี้ให้เห็นถึงความรับผิดชอบ และความเสียสละเพื่อสร้างสรรค์ความเป็นธรรมและบังเกิด
ประโยชน์ต่อสังคม วิวัฒนาการการเรียกร้อง การประท้วงการเดินขบวนช่วงแรกเป็นไปด้วยความ

สงบและมีระเบียบ

๓.๓.๔ บทบาทสื่อมวลชนและสิ่งพิมพ์ ความเจริญด้านสื่อมวลชนและสิ่งพิมพ์ได้ กระตุ้นให้นักศึกษาค้นคว้าทางการเมือง และมีความรับผิดชอบต่องสังคม การเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ ใดชี้ให้เห็นถึงปัญหาของสังคม ความไม่เป็นธรรม ปัญหาการคอร์รัปชั่น และการปกครองของรัฐบาลทหาร เพื่อประโยชน์ส่วนตัวและพวกพ้อง ฯลฯ ปัญหาต่าง ๆ ใดสร้างความรู้สึกไม่พึงพอใจในสภาพที่เป็นอยู่ และบีบบังคับให้นักศึกษาคอง เขามาจับมทาบท นอกจากนี้หนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์นักศึกษาาร่วมกันจัดทำ ขึ้น ใดเรียกร้องให้นักศึกษามีความรับผิดชอบต่องสังคมและมีบทบาททางการเมือง เมื่อนักศึกษาได้เห็น ขบวนการ ประท้วงครั้งหนึ่ง หนังสือพิมพ์ใดรายงานข่าวความสำเร็จต่าง ๆ โดยให้ความสำคัญเป็นพิเศษ ช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้และยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติบาง

๓.๓.๕ ระบบการบริหารมหาวิทยาลัย การบริหารมหาวิทยาลัยได้สร้างความไม่ พึงพอใจให้นักศึกษามาก แต่เดิมมหาวิทยาลัยได้ให้นักการเมือง เขาคำรงตำแหน่งอธิการบดี ซึ่งส่วนมากมัก เป็นทหาร ซึ่งช่วยให้การของงบประมาณแผ่นดินมาบริหารมหาวิทยาลัยง่ายขึ้น แต่ในทัศนะของนักศึกษา ระยะเวลาหลังสงครามเห็นว่านักการเมืองเป็นจุดเริ่มของความไม่เป็นธรรมและการครอบงำนักศึกษา เช่น การฝากเด็กนักเรียนเขาศึกษาในมหาวิทยาลัย การคอร์รัปชั่น การไม่สนับสนุนกิจกรรมของนักศึกษา ความห่างเหินของผู้บริหารกับนักศึกษาและการดำรงตำแหน่งนาน ๆ ทำให้นักศึกษาไม่ไว้วางใจผู้บริหาร เพราะนักการเมืองมีอิทธิพลการเมืองสนับสนุน ไม่สามารถตรวจสอบหรือร้องเรียนได้ เช่น พลเอก-ประภาส จารุเสถียร เป็นอธิการบดีจุฬาฯ ๑ ประมาณ ๘ ปี แมวว่านักการเมืองจะลาออกจากตำแหน่ง อธิการบดีและเปิดโอกาสให้ข้าราชการพลเรือนทำหน้าที่ แต่นักศึกษายังคงสงสัยว่าผู้บริหารมหาวิทยาลัย บางคน กับนักการเมืองจะมีความสัมพันธ์กัน สงสัยว่าผู้บริหารมหาวิทยาลัยเป็นสมุนของนักการเมือง สงครามความคุมหนี้สิน นักศึกษา ความไม่พึงพอใจแม้จะมีอยู่ไม่มากจนเด่นชัด แต่สร้างความรู้สึกแปลก แยก เมื่อฝ่ายบริหารดำเนินการบกพร่องก็จะกลายเป็นจุด โจมตีของนักศึกษาทันที

จุดอ่อนของการบริหารมหาวิทยาลัยอยู่ที่ผู้บริหารมหาวิทยาลัยเป็นผู้มีอายุสูง รับ ราชการมานาน การบริหารงานจึงเป็นแบบจารีตนิยมหรือรักษาสถานภาพเดิม ขาดการริเริ่มใหม่ ๆ ในขณะที่นักศึกษามีจำนวนเพิ่มขึ้น มีความทะเยอทะยานและความต้องการมากขึ้น นักศึกษาจะเข้ากับ

อาจารย์รุ่นใหม่ ๆ ใดก็ แต่จะห่างเหินกับผู้บริหาร และมีความคิดความเชื่อต่างกัน ซึ่งถือว่าเป็นช่องว่างระหว่างวัย การบริหารงานมหาวิทยาลัยจึงไม่สามารถตอบสนองความต้องการของนักศึกษาได้ เมื่อนักศึกษาเปรียบเทียบความเจริญกับมหาวิทยาลัยอื่น เช่น ฝ่ายบริหารไม่สนับสนุนกิจกรรมนิสิต ชมวงดนตรีระบำ นักศึกษาไม่ได้ประโยชน์อย่างเช่นนักศึกษาของมหาวิทยาลัยอื่น นักศึกษาจะไม่พอใจและต่อต้าน ซึ่งเริ่มจากมหาวิทยาลัยหนึ่งและเป็นแบบอย่างให้นักศึกษามหาวิทยาลัยอื่นทำตาม โดยเฉพาะในช่วงหลังรัฐธรรมนูญ ๒๕๑๑ ซึ่งนักศึกษาค้นเสรีภาพ ผู้บริหารไม่สามารถปรับนโยบาย และบทบาทของตนได้ทัน นักศึกษาจึงมีสาเหตุในการแสดงบทบาทเรียกร้อง ประท้วง เดินขบวนซึ่งเริ่มจากภายในมหาวิทยาลัยก่อน ทั้งนี้เพื่อสิทธิ ประโยชน์ และความเป็นธรรมของนักศึกษา ก่อนวิวัฒนาการในการเรียกร้องได้สร้างประสบการณ์ของนักศึกษาให้เกิดขึ้นทีละน้อย และสามารถทำการประท้วงและเรียกร้องเรื่องสำคัญ ๆ ได้

๓.๓.๖ ความเบื่อหน่ายระบบรัฐบาลทหาร แรงกดดันจากการปกครองโดยทหาร โดยเฉพาะการปกครองโดยจอมพลสฤษดิ์ และจอมพลถนอม ตามรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย ที่คัดค้านในเรื่องเสรีภาพทางการเมือง ทำให้นักศึกษาไม่พอใจระบบเดิมที่เป็นอยู่ โดยเฉพาะการปกครองโดยทหารติดต่อกันมานาน เมื่อประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ๒๕๑๑ จึงสร้างความตื่นตัวให้กับนักศึกษาอย่างมาก ความตื่นตัวทางการเมืองเป็นปฏิกริยาจากความไม่พอใจ ความเบื่อหน่ายรัฐบาลเผด็จการ ครั้นเมื่อเกิดการปฏิวัติ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๑๔ ได้สร้างความไม่พอใจและเพิ่มแรงกดดันนักศึกษาขึ้นอีกซึ่งรุนแรงกว่าแต่เดิมมาก ความหวังแทนเสรีภาพและความเกลียดชังรัฐบาลเผด็จการทหาร จึงนำมาซึ่งการหาเหตุ และประเด็นในการต่อต้าน ประท้วง เรียกร้องต่าง ๆ จากรัฐบาล

๓.๔ นักศึกษากับวัฒนธรรมการเมือง

การศึกษาวัฒนธรรมการเมืองของนักศึกษาคงพิจารณาได้จากกระบวนการอบรมทางการเมืองและเนื้อหาวัฒนธรรมการเมืองที่นักศึกษาได้รับ ในขณะที่เดียวกันอาจศึกษาได้จากทัศนคติ ความเชื่อ พฤติกรรม หรือโลกทัศน์ทางการเมือง ซึ่งเป็นผลจากการอบรมทางการเมือง ในที่นี้มีประเด็นที่น่าจะพิจารณาเกี่ยวกับวัฒนธรรมการเมืองของนักศึกษาไทย ดังนี้คือ.-

๓.๔.๑ การเปลี่ยนแปลงไปสู่สภาพการมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบทางการเมือง
 วัฒนธรรมการเมืองไทยมีลักษณะสำคัญคือ การที่ประชาชนไม่มีส่วนร่วมทางการเมืองและการปกครอง
 ประชาชนจะมีความรู้สึกเห็นทาง ไม่มีความรู้สึกเกี่ยวข้องกับการเมือง และจะมีลักษณะ Subjective
 ยอมต่ออำนาจบังคับจากทางการ วัฒนธรรมการเมืองนักศึกษาในอค์คึกเช่นกัน ขาดความรู้สึกรับผิดชอบ
 และผูกพันต่อสังคมและการเมือง แต่ในปัจจุบันได้วิวัฒนาการมามีบทบาทในการเรียกร้อง การประท้วง
 ต่อการกระทำที่ไม่ถูกต้องของรัฐบาล มีบทบาททางการเมืองอย่างแข็งขัน และมีบทบาทที่แสดงถึงความ
 รับผิดชอบต่อสังคม วัฒนธรรมการเมืองนักศึกษาจึงเปลี่ยนจากลักษณะ Subjective มาเป็น
 Participant ซึ่งไกลล่าวไว้โดยละเอียดในตอนต้นแล้ว

การที่นักศึกษาเข้ามามีส่วนรับผิดชอบ และมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่ได้หมายความว่า
 นักศึกษาทุกคนจะมีความสนใจมากและมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเท่าเทียมกัน การศึกษาวัฒนธรรม
 การเมืองของนักศึกษาจะต้องพิจารณาถึงความแตกต่างของนักศึกษาแต่ละคน ซึ่งอาจจำแนกนักศึกษา
 ออกได้เป็น ๓ กลุ่ม คือ

(๑) กลุ่มผู้นำนักศึกษา หรือกลุ่มกิจกรรม นักศึกษาประเภทนี้มีความสนใจ มีความ
 ต่องการรับผิดชอบ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ สูงมาก นักศึกษาพวกนี้มักจะทำตำแหน่งผู้บริหาร
 หรือกรรมการบริหารในคณะและมหาวิทยาลัย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความตื่นตัวและการเข้ามามีบทบาทใน
 มหาวิทยาลัย นักศึกษาบางคนอาจมีตำแหน่งในกิจกรรม หรือชมรมนอกหลักสูตร บางคนอาจไม่ประสงค์
 จะมีตำแหน่งผูกพัน และรับผิดชอบมากเกินไป แต่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เสมอ (Strong
 and high Participation) นักศึกษาประเภท Activist นี้มีจำนวนน้อย

(๒) กลุ่มนักศึกษาธรรมดา มีความสนใจและความรับผิดชอบต่อสังคมในระดับ
 ปานกลาง ให้ความสนใจและร่วมมือในกิจกรรมของนักศึกษาพอสมควร แต่จะไม่ต้องการความรับผิด
 ชอบในกิจกรรมต่าง ๆ เป็นประจำ นักศึกษาประเภทนี้มีจำนวนมาก

(๓) กลุ่มนักศึกษาเฉื่อย นักศึกษาพวกนี้ไม่ค่อยสนใจเข้ามามีส่วนรับผิดชอบต่อกิจกรรม
 ใด ๆ ส่วนใหญ่จะสนใจสิ่งนอกตัว หากความสนุกสนาน และมักจะเป็นพวกเรียนไม่ตี นาน ๆ จะเข้า
 มีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อกิจกรรมต่าง ๆ สักครั้ง

นักศึกษาภาคภูมิศึกษามีความนึกกลัวหน้า มีความรับผิดชอบสูงได้เพิ่มจำนวนมากขึ้น และสามารถเผยแพร่แนวความคิด และชักชวนนักศึกษาทั่วไปให้เขามามีส่วนร่วม และสนับสนุนเพิ่มขึ้น จึงสามารถรวมพลังกันทำงานเพื่อสังคมมหาวิทยาลัย และสังคมโดยส่วนรวม ความสามารถของนักศึกษาได้เพิ่มขึ้นตามลำดับ

๓.๔.๒ ลักษณะอำนาจนิยมกับประชาธิปไตย กระบวนการอบรมทางการเมืองได้ ภายทอควัฒนธรรมการเมืองไทยที่มีลักษณะอำนาจนิยม และวัฒนธรรมการเมืองประชาธิปไตยให้กับนักศึกษา อิทธิพลของครอบครัวได้ถ่ายทอดลักษณะอำนาจนิยม การยึดถืออาวุโส และตัวบุคคลให้กับนักศึกษา ในวัยเด็ก ต่อมาเมื่อเติบโตขึ้นและสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไป นักศึกษาได้เรียนรู้ถึงอุดมการณ์ประชาธิปไตยจากสื่อมวลชนกลุ่มเพื่อนและสถาบันการศึกษา นักศึกษาได้เรียนรู้ถึงหลักการสิทธิ เสรีภาพ ความเท่าเทียมและความเสมอภาคของบุคคล การปกครองตนเองและการกระจายอำนาจปกครอง ในขณะเดียวกันก็ได้ประสบการณ์ในการปกครองตนเองในกลุ่มนักศึกษา และไม่มีถือตัวบุคคลแต่ให้ความสำคัญกับสมาชิก

ไม่ว่านักศึกษาจะรับวัฒนธรรมประชาธิปไตยไว้มากน้อยเพียงใด อิทธิพลของวัฒนธรรมไทยยังคงมีอยู่มาก โดยเฉพาะลักษณะการใช้อำนาจบังคับ ดังนั้นโลกทัศน์ทางการเมืองของนักศึกษาไทยจึงมีลักษณะผสมระหว่างอำนาจนิยมกับประชาธิปไตย แมว่านักศึกษาจะยอมรับหลักการเรื่องสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาคของบุคคลแต่บ่อยครั้งจะแสดงลักษณะอำนาจนิยมออกมา จึงเกิดการขัดกันระหว่างอำนาจนิยมกับประชาธิปไตย เช่น นักศึกษาเชื่อมั่นในตัวเองมาก ไม่ยอมรับนับถือความเห็นคนอื่น บางคนทำงานเป็นกลุ่ม ไม่ใ้คต้องแยกตัวอิสระ อยากเป็นผู้นำ บางครั้งอาจนิยมความเด็ดขาด ไม่ต้องการการโต้แย้งมาก ไม่ต้องการถูกควบคุม

หลักการ อุดมการณ์ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่ป็นนามธรรม มีความซับซ้อน ละเอียดยาก เขาใจยาก และมีการอธิบายในหลายลักษณะ ความเข้าใจ ความเชื่อเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักศึกษาจึงแตกต่างกันออกไป ในขณะเดียวกันกระบวนการอบรมทางการเมืองได้ปลูกฝังความเชื่อมั่น ความศรัทธาเกี่ยวกับประชาธิปไตยให้นักศึกษาแต่ละคนในระดับต่างกัน ดังนั้นพฤติกรรมของนักศึกษาที่แสดงออกย่อมต่างกัน เช่น ความเชื่อในหลักการมติของเสียงส่วนใหญ่

แต่อาจจะละเลยเพียงส่วนน้อย หรือละเมิดสิทธิคนส่วนน้อยบ้าง โลกทรรศน์ทางการเมืองของนักศึกษา อาจเป็นประชาธิปไตยแต่เพียงภายนอก แต่การแสดงบทบาทต่าง ๆ อาจมีลักษณะเผด็จการอยู่ไม่น้อย โดยเฉพาะในสภาพสังคมไทย

แม้ว่านักศึกษาจะรับวัฒนธรรมการเมืองไทยไว้ แต่อิทธิพลของวัฒนธรรมการเมือง ประชาธิปไตยก็มีมาก นักศึกษาคงดูผู้นำมีความเข้าใจและรับแนวทางตามกระบวนการประชาธิปไตยไว้ ในระดับสูง สิ่งที่เห็นได้คือ การที่นักศึกษาร่วมกันทำงานเป็นกลุ่มก้อนได้ดีขึ้น การยึดถือความสามารถ ในการเลือกตั้งหัวหน้ากลุ่ม ไม่ยึดถือตัวบุคคลและอาวุโส มีการแบ่งงานและรู้จักรับผิดชอบ มีการเข้า ออกจากตำแหน่งตามวาระ มีการจัดรูปองค์การที่สามารถวางกลยุทธ์อำนาจและตรวจสอบผู้บริหารได้ แนวปฏิบัติดังกล่าวเป็นไปตามประเพณีปฏิบัติในระบอบประชาธิปไตย สรุปแล้วนักศึกษาจะมีความรู้สึก รับผิดชอบต่อสังคมและการเมือง และมีความสามารถในการเข้ามามีบทบาททางการเมืองในระดับสูง

๓.๔.๓ แรงกระตุ้นและปฏิกริยาโต้ตอบ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและ สังคมมีผลต่อโลกทรรศน์ทางการเมืองของนักศึกษา เพราะกระบวนการอบรมทางการเมืองได้เปลี่ยนแปลงตามไปควย ชีวิตความเป็นอยู่ของนักศึกษาที่ผิดแผกไปจากเดิมนี้ก่อให้เกิดแรงกระตุ้นหรือแรง กัดคันซึ่งฝังอยู่ภายใต้จิตสำนึกของนักศึกษาและมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมโต้ตอบตลอดเวลา สภาพ สังคมชนบทของไทยที่เปลี่ยนมาเป็นสังคมมวลชน (mass society) ได้มีผลกระทบลักษณะความ สัมพันธ์ของบุคคล โดยเฉพาะคนในเขตเมือง เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตรห่างเหินกัน เนื่องจากบิดามารดาต้องออกทำงานนอกบ้านเพื่อหารายได้ และไม่มีเวลาอบรมค่านิยมแก่ ๆ ให้กับ บุตรใด บุตรมักขาดความรักความอบอุ่น โดยเฉพาะในครอบครัวที่ยากจน จำนวนประชากรที่เพิ่มมาก ขึ้นและการอพยพเข้ามาทำงานในเมือง ทำให้ต้องแข่งขันกันหางานทำหารายได้ แย่งกันเข้าโรงเรียน และรับบริการจากรัฐ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันถดถอย แต่จะแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกันเพื่อความอยู่รอด ลักษณะความสัมพันธ์ดังกล่าวทำให้นักศึกษาขาดความมั่นคงทางจิตใจ (Psychological insecurity) ซึ่งมีผลต่อโลกทรรศน์ทางการเมือง

การขาดความมั่นคงทางจิตใจก่อให้เกิดความตึงเครียดและความสับสน (tension & frustration) ในสถานภาพและบทบาท นักศึกษาบางคนมีปัญหาก็ไม่สามารถปรับตัวในสังคมได้

ขาดความมั่นใจเวลาเขาสังคม ในครอบครัวที่ยากจน นักศึกษาจะเกิดความรู้สึก ขาดการยอมรับทางสังคม (social deprivation) เนื่องจากมีรายได้น้อย ไม่ทัดเทียมกับคนอื่น ทำให้เกิดปมคอต นักศึกษาที่มีเชื้อสายคนต่างชาติ จะรับวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมของพ่อแม่ เช่น ภาษาพูด ความเชื่อ ศาสนา รูปร่างหน้าตา การแต่งกาย ฯลฯ ความแตกต่างเหล่านี้จะทำให้เกิดความรู้สึกว่าการยอมรับจากสังคม นักศึกษาที่ขาดการเอาใจใส่จากบิดามารดา หรือถูกดองโง่บ่อย ๆ จะรับเอาลักษณะ ความรุนแรงไว้ มักก่อความวุ่นวายหรือใช้กำลังที่เห็นได้ชัดคือ ในกลุ่มนักเรียนนอกระบบซึ่งนิยมยกพวกวิวาทกัน นักศึกษาก็เคยนิยมการใช้กำลัง เขาทำร้ายกัน แต่ปัจจุบันได้ใช้เหตุผลมากขึ้น

การขาดความมั่นคงทางจิตใจเป็นแรงกระตุ้นที่คอยกดดันให้นักศึกษาต้องแสวงหา หรือกระทำการบางอย่าง เพื่อทดแทนสิ่งที่ขาดอยู่ เพื่อลบปมคอต เพื่อสร้างปมเด่นใหม่บรรลุถึงความมั่นคงทางจิตใจหรือความพึงพอใจในชีวิต (Self - actualization or self - fulfillment) (๑๕) ปฏิกริยาโต้ตอบการขาดความมั่นคงทางจิตใจเป็นลักษณะของกลไกทางจิต (Psychological Mechanism) ซึ่งละเอียดอ่อน และแสดงออกได้หลายลักษณะ ซึ่งอาจจัดออกเป็นการปฏิเสธ การปฏิรูป การปฏิวัติ และการแสวงหา เช่น นิสิตปีที่ ๑ ถูกตัดสิทธิ์ต่าง ๆ และขาดการยอมรับจากรุ่นพี่ แรงกดดันนี้ทำให้น้องใหม่ปฏิเสธระบบอาวุโส และเกิดแนวความคิดปฏิรูป โดยการจะฟื้นฟูระบบไฮสคูลใหม่ บางคนถึงขนาดจะยกเลิกทั้งระบบ บางคนอาจคิดแสวงหาวิธีการใหม่ ๆ ที่ดีกว่า คิงวามซึ่งอาจมีลักษณะเพื่อน เกลียดลอยอยู่บาง

ปฏิกริยาโต้ตอบการขาดความมั่นคงทางจิตใจอาจแสดงออกได้ในรูปแบบต่าง ๆ แต่มีลักษณะสำคัญที่น่าพิจารณา ๒ ประการ คือ

(๑) การแสวงหาความคิงวาม ความเป็นธรรมในสังคม ความเสื่อมโทรมทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นและมีผลต่อความรู้สึกทางจิตใจ นักศึกษาส่วนหนึ่งจึงเริ่มใช้สติปัญญาแสวงหาความคิงวามและความยุติธรรมของสังคม พฤติกรรมที่แสดงออกจึงเป็นในรูปแบบเขามารับผิดชอบต่อสังคม

(๑๕)

Harold Lasswell อธิบายว่า การเขามาแสวงหาอำนาจการเมืองของบุคคล หรือเขามาเล่นการเมือง เนื่องจากแรงจูงใจที่ซ่อนเร้นอยู่ คือเป็นการทดแทนการสูญเสียทางจิตที่เกิดขึ้นในวัยเด็ก (compensating for psychological deprivations) โปรดดูใน Robert Dahl, Modern Political Analysis, p. 67

โดยการนำพัฒนาให้เป็นประโยชน์ เช่น การทำงานด้านสังคมสงเคราะห์ การสอนหนังสือเด็กใน
แหล่งสลัม การกระทำดังกล่าวเป็นที่ยอมรับและได้รับการยกย่องจากประชาชนทั่วไป ซึ่งมีผลให้นัก
ศึกษาเกิดความพึงพอใจ และภาคภูมิใจ (ego) ทดแทนสิ่งที่ขาดอยู่

การแสวงหาความคืบหน้าของนักศึกษาได้แผ่กว้างออกไปทุกขณะ และเขาไปเกี่ยวข้องกับปัญหาทางเศรษฐกิจและกลไกของรัฐ คือ ระบบราชการ ที่เห็นโคชตักคอกการจัดสภาพไม่ขอ
สนทนากับนักคิดใหม่กระพือความรู้ศึกษาตีนิยม การจัดสภาพไม่ขอสนทนาเพื่อยกเป็นการต่อต้านการขาด
ดุลยภาพเศรษฐกิจ ซึ่งจะช่วยให้สังคมไทยดีขึ้น ต่อมาหลังจากเหตุการณ์เกินขอบนเรื่งกรອງรัฐธรรมนูญ
๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๒ นักศึกษาได้เขาไปเกี่ยวข้องกับปัญหาชาวนาไม่มีที่ทำกิน ถูกนายทุนชุกครีต เอารัด
เอาเปรียบ เขาไปมีส่วนเรียกร้องขึ้นค่าแรงของคนงานกรรมกร ทำการประท้วงการปราบปรามผูก
การรายคอมมิวนิสต์ ซึ่งในความรู้แรงเกิดขาดถึงกับจับผู้ต้องสงสัยไปยิงทิ้ง แล้วเผา เช่น กรณีถึงแดง
พฤติกรรมเหล่านี้เป็นผลมาจากความคิดที่จะต่อสู้ สร้างสรรความเป็นธรรมในสังคม โดยเฉพาะความ
เสมอภาคทางเศรษฐกิจ การศึกษาและการปฏิบัติที่ขาดจากทางราชการ ความรู้สึกนึกคิดของนักศึกษา
รุนแรง มั่นคง แน่วแน่ ถึงระดับที่คิดว่าเป็นอุดมการณ์หนึ่ง ไม่ว่านักศึกษาจะมีแนวความคิดทางซ้าย
หรือขวา พฤติกรรมต่าง ๆ เป็นไปเพื่อความภาคภูมิใจและทดแทนบางอย่างที่ขาดแคลนอยู่

(๒) วัตถุประสงค์ ความไม่มั่นคงทางจิตใจอาจแสดงออกมาในรูปการกระทำเพื่อตนเอง
แทนที่จะกระทำเพื่อสังคมโดยรวม ความยากจน การขาดการยอมรับจากสังคมยอมรับจะกระตุ้นให้
นักศึกษามองคนสนใจศึกษาเพื่อจะได้มีงานทำ มีความสุขในชีวิต จากทรัพย์สินเงินตรา แมวว่านักศึกษา
บางคนจะมีความรู้สึกกับนิคชอบต่อสังคม แต่ส่วนหนึ่งภายหลังสำเร็จการศึกษาแล้วก็แสวงหาความร่ำรวย
ทั้งนี้เพราะสภาพครอบครัวบีบบังคับ และกระทำตามค่านิยมของสังคม

George S. Odiorno ได้อธิบายว่า (๑๖)

" คนอเมริกันรุ่นก่อนเกิดมาในยุคของสงคราม และภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ คน
รุ่นเก่า (ผู้ใหญ่ในปัจจุบัน) เติบโตด้วยความรู้สึกขาดแคลน และฝันที่จะได้
รับสิ่งบำรุงความสุข ใต้ถุน บ้าน รถยนต์ การท่องเที่ยว แต่เมื่อคนรุ่นเก่าได้

(๑๖) George S. Odiorn "Managing the New Generation" Training and Development Journal, Vol. 28 No. 9 September 1974 pp. 3-4

รับสิ่งเหล่านี้ แลวกไม่รู้อะไรอีก เนื่องจากได้รับสิ่งที่ต้องการแล้ว
 แต่คนรุ่นหนุ่มเกิดมาในสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน คนรุ่นใหม่มีโอกาสเรียนรู้ความ
 รุทราง ๆ ที่สะสมไว้ในเวลาอันรวดเร็ว คนรุ่นหนุ่มมีสุขภาพดีกว่า มีความฉลาด
 มากกว่า มีความสุขสบายมากกว่า ความฝันของคนรุ่นหนุ่มเป็นความทะเยอทะยาน
 สูงสุดของคนรุ่นเก่าที่เคยเขียนไว้ และคาดว่าจะได้รับ นั่นคือเรื่องอิสระภาพและ
 เสรีภาพ ใค้แก่ สิทธิมนุษยชนตามกฎบัตรสหประชาชาติ ความเสมอภาค และ
 ความมีเกียรติของมวลมนุษย์ และสันติภาพของมนุษยชาติ "

นักศึกษาไทยรุ่นเก่าที่ประสบการณจากสงครามโลกและภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ และพวกนักศึกษาที่ยากจน
 บางส่วนจะมุ่งแสวงหาที่จะได้รับความสุขจากวัตถุนิยม แสวงหาความร่ำรวย สำหรับนักศึกษารุ่นใหม่ บาง
 ส่วนบางกลุ่มอาจมีความคิดเร็ว ่องวัตถุนิยมอยู่มาก แต่ได้รับอิทธิพลของความรู้สึกรับผิดชอบต่อสังคมไม่
 น้อยเช่นกัน โดยเฉพาะได้รับแรงกระตุ้นจากอาจารย์ สื่อมวลชน โทรทัศน์ถึงปัญหาของประเทศ
 นักศึกษาบางคนจึงอาจมีแรงคลีใจในการ เข้ามามีส่วนรับผิดชอบต่อสังคม

๓.๘.๘ ระบบทุนนิยมกับสังคมนิยม หลักการพัฒนาประเทศในระบบเสรีนิยมหรือทุน
 นิยมได้เป็นที่ยอมรับกันในประเทศออยพัฒนา เพราะได้รับอิทธิพลจากสหรัฐอเมริกา และประเทศยุโรป
 ตะวันตก และเชื่อว่าช่วยไทยประเทศพัฒนาไปสู่ความเจริญได้ แต่ผลการพัฒนาประเทศไม่ช่วยโย
 ประชาชนมีความอับจนอยู่คั้งเท่าที่ควร ไม่ทำให้มีการกระจายรายได้ไปสู่ประชาชนอย่างทั่วถึง นักศึกษา
 เริ่มไม่พอใจระบบที่เป็นอยู่และเริ่มคิดแสวงหาระบบที่จะช่วยโยประเทศชาติพัฒนาได้คั้งที่สุด ปฏิกริยานี้
 อาจมาจากความไม่มั่นคงทางจิตใจ แต่การพยายามจะโยประเทศชาติเจริญคั้งนั้นแสดงโยให้เห็นลักษณะ
 พลังชาตินิยมที่โยต้องการโยประเทศลาคั้ง โยขณะเดียวกันก็มีลักษณะเพอฝันที่จะโยประเทศชาติก้าว
 หน้าคั้งเทียมชาติคั้ง ๆ

แนวความคิดเรื่องสังคมนิยมมีมานานแล้ว โยได้รับอิทธิพลจากโซเวียตและจีน
 ผลความสำเร็จของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของโซเวียตและจีน โยเฉพาะจีนได้พัฒนาคั้งเทียม
 สหรัฐอเมริกาทุกขณะ และสหรัฐอเมริกาพ่ายแพ้โยสงครามเวียดนามและประชาชนซิบคั้งสันคั้งได้เยือน
 จีนคั้งกับผอนคลายความคั้งเครียดกับจีน ประเทศคั้ง ๆ คั้งมีความสัมพันธ์กับจีนคอมมิวนิสต์

ความนิยมระบบสังคมนิยมที่มีอยู่แล้ว จึงได้แผ่ขยายออกไปอย่างกว้างขวาง แนวความคิดของนักศึกษาได้ชื่นชมกับวิธีการพัฒนาประเทศตามแบบอย่างจีน และปฏิเสธหลักการเสรีนิยมซึ่งเปิดโอกาสให้นายทุน เจ้าของโรงงานอุตสาหกรรมร่ำรวยมากกว่าและเอาเปรียบคนงานกรรมกรหลัก การของเมอาเซตุงเกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งของพลังจิต (spiritual power) ที่เน้นถึงการเสียสละ ปฏิเสธความเชื่อในเรื่องการแสวงหาความสุขจากวัตถุนิยม การไม่กอบโกยแสวงหาประโยชน์ส่วนตัว ลักษณะเหล่านี้เขาก็ได้ค้นคว้าศึกษาค้นคว้าโดยเฉพาะนักศึกษาที่ยากจนและมีประสบการณ์ไม่เกี่ยวข้องกับระบบทุนนิยม

ผู้นำในเอเชียและแอฟริกาจำนวนมากที่เป็นพวกชาตินิยม เห็นว่าการแข่งขันกันในระบบทุนนิยมทำให้ประเทศมหาอำนาจต้องทำการล่าอาณานิคมเพื่อโค่นล้มจักรวรรดิและตลาดสินค้า พวกผู้นำเหล่านี้จึงต่อต้านระบบทุนนิยมเพราะว่า เป็นต้นเหตุของการล่าอาณานิคมและหิมนิยมระบบสังคมนิยม (๑๓) สำหรับประเทศไทยผู้นำการเมืองบางกลุ่มได้เห็นด้วยกับระบบสังคมนิยมมานาน แต่ถูกต่อต้านจากฝ่ายขวาอย่างหนัก นิสิตนักศึกษาโดยอมรับระบบสังคมนิยมในระยะหลังเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้แม้ว่าไทยจะไม่เคยตกเป็นอาณานิคม แต่การที่สหรัฐเข้ามาตั้งฐานทัพในประเทศไทย เขาแทรกแซงในสงครามเวียดนาม เขาคบงำทางเศรษฐกิจไทย ซึ่งประเทศไทยขาดดุลการค้าทุกปี ทหารสหรัฐที่เข้ามาในประเทศไทยบางคนแสดงกริยามารยาทไม่ดีไม่เหมาะสม สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดความรู้สึกชาตินิยมและปฏิกิริยาต่อต้านสหรัฐ ความไม่พอใจนี้ได้ครอบคลุมถึงระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมซึ่งนักศึกษาเห็นว่าก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในสังคม นักศึกษาบางคนจึงเกลียดชังสหรัฐอเมริกาอย่างมาก โดยเฉพาะจากคดีวอเตอร์เกตที่ทำให้ประธานาธิบดีนixon ลาออก บทบาทของซีไอเอ ถูกเปิดโปงซึ่งเป็นเครื่องหมายของความชั่วร้ายของรัฐบาลสหรัฐ ภาพพจน์ด้านคหิมต่อสหรัฐจึงเปลี่ยนแปลงไปตรงข้าม นักศึกษาส่วนใหญ่จึงหันมานิยมระบบสังคมนิยมและการพัฒนาประเทศตามแบบอย่างจีน การต่อสู้ตามระบบสังคมนิยมจึงเป็นการต่อต้านคนร่ำรวยเพื่อคนจน ต่อต้านความเห็นแก่ตัวเพื่อความช่วยเหลือเกื้อกูลต่อต้านความอยุติธรรมเพื่อความเป็นธรรม (๑๔)

(๑๓)

Anderson, Mehden and Young, Issues of Political Development, (N.J. - Prentice-Hall Inc. 1967) pp. 193 - 194.

(๑๔)

Ibid , p. 198.

ความนิยมระบบสังคมนิยมหมายถึง ความเชื่อที่ว่ารัฐควร เข้ามามีบทบาทแทรกแซงทางเศรษฐกิจเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันในโอกาสและได้รับบริการจากรัฐ แต่การที่ความและการรับรู้คุณการณของระบบสังคมนิยมที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละคน ประเทศที่มีปัญหา มาก เช่นจีนและโซเวียตก่อนเปลี่ยนระบบการปกครอง ความรุนแรงในการนำระบบสังคมนิยมมาใช้ย่อมอยู่ในระดับสูง แต่ประเทศไทยซึ่งมีแรงกดดันจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมน้อยกว่า นักศึกษาของอเมริกันระบบสังคมนิยมในระดับที่แตกต่างกันออกไป นักศึกษาที่มีปัญหาในครอบครัว ปัญหาทางเศรษฐกิจมากอาจมีลักษณะสังคมนิยมจัด ดังนั้นนักศึกษาพวกนี้ก็จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับปัญหาขบวนการนักศึกษาชุนครีค เออร์คเอาเปรียบเพราะมีแรงกดดันทางจิตใจอยู่และได้ถือว่าปัญหาของชาวนาคือปัญหาของตน นักศึกษากลุ่มนี้จึงอาจจัดได้ว่าเป็นพวกซ้ายใหม่ (๑๕) ดูดมการณและความตองการ ของนักศึกษากลุ่มนี้ไม่ใช่ซ้ายจัดหรือ เป็นคอมมิวนิสต์เต็มทีทุกคน นักศึกษาที่นิยมระบบสังคมนิยมเป็นผู้ที่หวังดีต่อชาติและเป็นพวกชาตินิยมการพิจารณาว่า นักศึกษาคนใดเป็นผู้นิยมคอมมิวนิสต์อย่างแท้จริงหรือไม่ จึงต้องกระทำด้วยความระมัดระวังยิ่ง โดยเฉพาะการเผยแพร่ลทธิอุดมการณ์สังคมนิยมแบบจีนแพร่หลายมาก นักศึกษาพวกซ้ายใหม่อาจรับความเชื่อสังคมนิยมแบบจีนไว้มาก แต่อาจจะไม่เป็นผู้นิยมคอมมิวนิสต์ก็ได้

๓.๔.๕ ความไม่ไว้วางใจรัฐบาล ความรู้สึกความเชื่อของนักศึกษาระดับผู้นำที่มี

ต่อรัฐบาลค่อนข้างจะเป็นในทางไม่ดี การปกครองภายใต้ระบบเผด็จการทหารทำให้นักศึกษามีความรู้สึกไม่ดีต่อรัฐบาล ขณะเดียวกันรัฐบาลไม่มีมาตรการและนโยบายอย่างจริงจังในการพัฒนาประเทศให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น สิ่งที่เขาสนใจเกี่ยวข้องคือการทำงานของราชการที่ล่าช้าและเต็มไปด้วยการคอรัปชั่น ความชั่วร้ายของระบบราชการได้ถ่ายทอดเป็นความรู้สึกที่ว่า รัฐบาลคือบ่อเกิดของความไม่ยุติธรรม ความรู้สึกของนักศึกษารัฐบาลจึงมีลักษณะการไม่ไว้วางใจ

ความไม่ไว้วางใจรัฐบาลนำมาซึ่งบทบาทในการต่อต้านรัฐบาล เขาแทรกแซงนโยบายและการดำเนินงานของรัฐบาลที่เห็นว่าไม่เป็นธรรมและมีการคดโกงเกิดขึ้น แม้แต่ในหมู่ประชาชน ความรู้สึกต่อรัฐบาลก็ออกมาในทางไม่ดี ลักษณะเช่นนี้ทำให้รัฐบาลขาดพลังสนับสนุน และไม่สามารถดำเนินนโยบายใดคดองตัว บทบาทของนักศึกษาในระยะหลังจะเห็นว่าเป็นการต่อต้านและเรียกร้องให้กลับมาซึ่งความเป็นธรรม การไม่เล่นพวกพ้อง การต่อสู้ การจลาจลประท้วงบั้งทลวง เป็นต้น บทบาทดังกล่าว

(๑๕) ความหมายของคำซ้ายใหม่ยังสับสนอบบาง แต่ลักษณะสำคัญคือต่อต้านระบบต่างๆ ของสังคมและค่านิยมที่นิยมร่วมกันโดยทั่ว ๆ ไปในสังคม โปรตุเกสในสยาม นวลสกุล "ซ้ายใหม่ : ผู้รับเกียจสังคม" รัฐศาสตร์นิเทศ มกราคม - มีนาคม ๒๕๑๗ หน้า ๓๐

นอกจากจะเป็นการขำรงความยุติธรรมแล้ว ยังช่วยรักษา สร้างสรรภาพพจน์ของนักศึกษาให้ดีเด่น
เหมือนเดิม และช่วยให้ นักศึกษาบรรลุถึงความตองการสูงสุดซึ่งแฝงอยู่

โดยสรุปแล้ว โลกทัศน์ของนักศึกษาได้พัฒนาจากการไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสังคมและ
การเมือง มาเป็นเข้ามามีบทบาทอย่างเต็มที่ ขณะเดียวกันก็รับลักษณะวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตย
ไทยไว้มาก ซึ่งคาดว่านักศึกษาจะเป็นผู้นำและจรรโลงประชาธิปไตยให้บังอุงงามในประเทศไทยได้ต่อไป